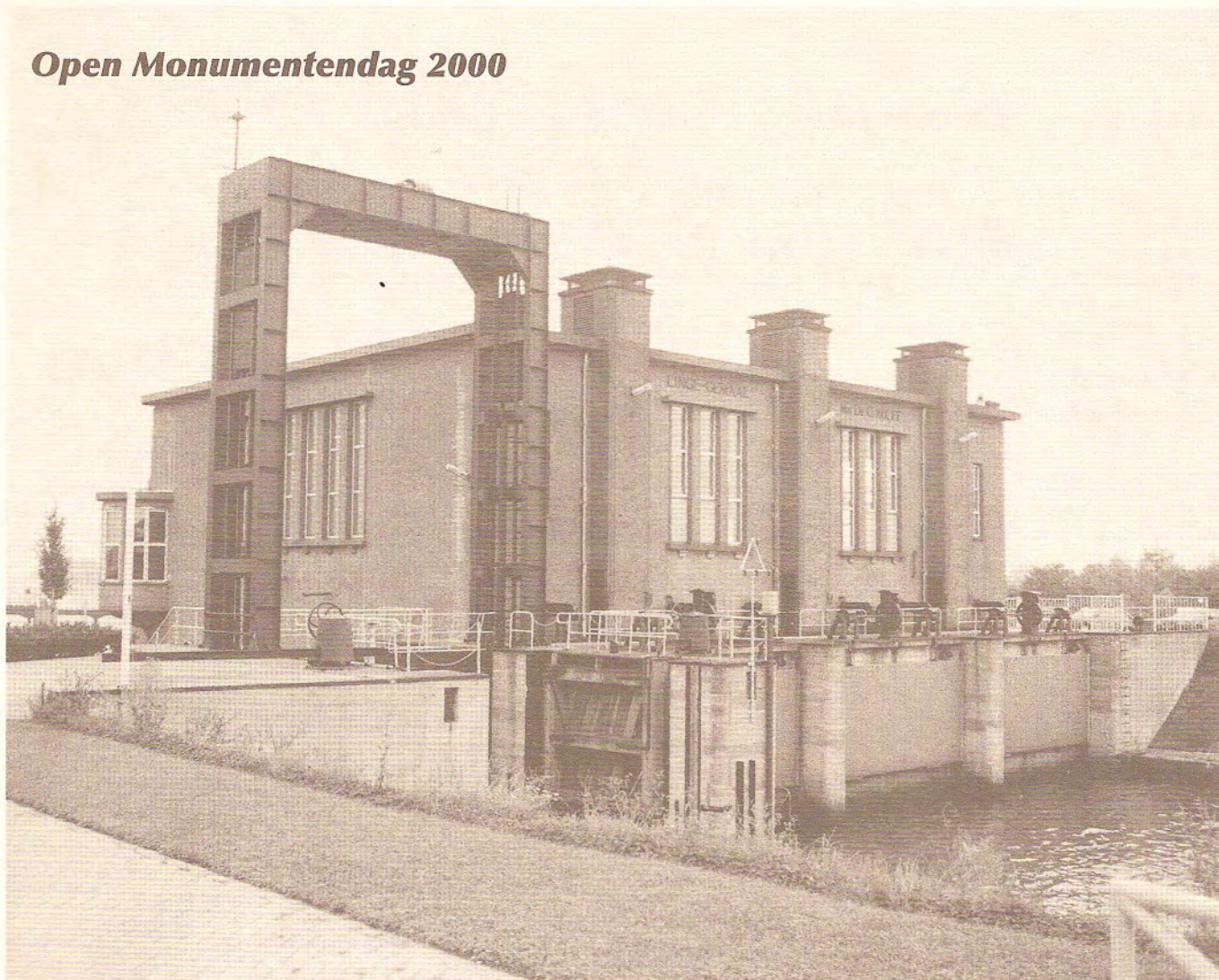

MEDEDELINGENBLAD

Open Monumentendag 2000

HISTORISCHE VERENIGING HARDINXVELD-GIESSENDAM

JAARGANG 22 NUMMER 2

november 2000

INHOUD

	pag.
Van de voorzitter	2
In Memoriam	3
De Loterijclub	3
Jeugdpagina	6
Genealogie	8
Toeval	9
Open Monumentendag	11
Wie, wat, waar?	16
Rectificatie	17
Gemeenteveldwachter De Heer	17
Uit ons archief	18
Oproepen	21
De man die zichzelf een zeven geeft	22
Een Spitfire wordt vermist	24
Jaarboeken Kompas	27
Alblasserwaard	29
Braderie 2000	30
Open dag HOAV	31

Op de omslag: Linge gemeal. Foto gemaakt door M.J.A. de Haan.

COLOFON

Uitgever	Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam
Redactie	A.C. Baardman, E. Blokland, W.F. van de Bree-Ooms, A. Dubbeldam-van der Waal van Dijk, J.I.C. de Jong-Kooij
Foto's	Voor zover niet afkomstig uit het foto-archief van de vereniging zijn de illustraties ter beschikking gesteld door: W.F. van de Bree-Ooms, M.J.A. de Haan, J. Dubbeldam en B. de Jong.
Druk en lay-out	B.V. Grafisch Bedrijf Tuijtel
Oplage	950
Redactieadres	Buitendams 77, 3371 BB Hardinxveld-Giessendam, telefoon 0184-614563, telefax 0184-611589
Versijnen	Eenmaal per halfjaar. Het wordt gratis toegezonden aan de ruim 800 leden van de vereniging en de zusterorganisaties in de regio. Daarnaast is er een beperkt aantal exemplaren beschikbaar voor andere belangstellenden. De losse verkoopprijs bedraagt fl 3,50.
Copyright	Overname van artikelen of gedeelten daarvan is toegestaan mits duidelijke bronvermelding en toezending van een exemplaar aan de uitgever.

BESTUUR

A.C. Baardman	Vier Heultjes 74	5165 PW	Sprang-Capelle	0416-316946	voorzitter
E. Blokland	Wibautstraat 4	3371 VP	Hardinxveld-Giessendam	0184-615509	lid
J. van den Bout	Albert Cuypstraat 17	3372 XA	Hardinxveld-Giessendam	0184-616450	lid
W.F. van de Bree-Ooms	Buitendams 77	3371 BB	Hardinxveld-Giessendam	0184-614563	secretaris
J. Dubbeldam	Buitendams 134	4371 BN	Hardinxveld-Giessendam	0184-613938	penningmeester
M.J.A. de Haan	Buitendams 4	3371 BL	Hardinxveld-Giessendam	0184-616586	vicevoorz. archivaris
J.J. van Houwelingen	Rivierdijk 311	3372 BR	Hardinxveld-Giessendam	0184-617726	lid
J.I.C. de Jong-Kooij	Gijbelandsedijk 82	2974 VE	Brandwijk	0184-670019	lid
A. Kampman-Timmer	Graafland 82a	2964 GA	Groot-Ammers	0184-601741	lid
A. Koorevaar	De Sav. Lohmanstraat 60	4207 NV	Gorinchem	0183-628647	lid
P. Wemmers	Buitendams 150	3371 BN	Hardinxveld-Giessendam	0184-616952	lid

De minimum contributie voor 2000 bedraagt fl 25,00. Voor leden tot 18 jaar en ouder dan 65 jaar fl 20,00. Hogere bedragen zijn altijd welkom.

Bankrekening: 32.50.99.138, girorekening: 3879669. Graag bij elke betaling duidelijk vermelden wat u betaalt.
Donaties zijn altijd van harte welkom.

VAN DE VOORZITTER

Nog een korte tijd en de winter staat weer voor de deur. Naar mijn gevoel is het nog maar kort geleden dat ik mijn eerste 'van de voorzitter' in de voorjaarsuitgave van ons blad schreef. Toen had ik kunnen schrijven: 'Nog een korte tijd en de zomer staat weer voor de deur'. Het lijkt wel alsof bij het ouder worden de langste dag en kortste dag elkaar steeds vlugger opvolgen, ieder jaar weer opnieuw. Soms lijkt het eentonig en saai. In de oudheid schreef een koning te Jeruzalem er al over: 'Het ene geslacht gaat en het andere geslacht komt, maar de aarde blijft altoos staan. De zon komt op en de zon gaat onder en hijgend ijlt zij naar de plaats waar zij opkomt. De wind gaat naar het zuiden en draait naar het noorden, aldoor draaiend gaat hij voort en op zijn kringloop keert de wind weer terug. Alle beken stromen naar de zee, nochtans wordt de zee niet vol; naar de plaats waarheen de beken stromen, daarheen stromen zij altijd weer.' *

Voor ons land zou je er aan toe kunnen voegen: de winter komt, de lente komt, de zomer komt en de herfst komt, zij blijven maar komen en zij blijven maar gaan.

Ik heb overigens wel de indruk dat deze koning uit de oudheid in een sombere bui verkeerde toen hij deze woorden schreef of sprak.

Ook de winter heeft zijn bekoring (als het tenminste echt wintert). Prachtige sneeuwlandschappen, bevroren velden en met ijs bedekte waterlopen. De verwarming gaat hoger en erwtensoep of boerenkool met worst is weer toegestaan.

Voor het bestuur is dit een periode van vergaderen, invoeren van genealogische gegevens in de computer, het verzorgen van publicaties en mededelingenblad en nog veel andere zaken.

Het is verheugend dat het ledenaantal van onze vereniging blijft groeien. Zoals het zich laat aanzien zal binnenkort het negenhonderdste lid ingeschreven worden, hetgeen door onze penningmeester/ledenadministrateur met veel plezier gedaan zal worden. Het is de bedoeling van het bestuur aan deze inschrijving de nodige aandacht te besteden. In ons volgende mededelingenblad zult u

daar meer over horen.

Onze najaarslezing zal op 27 november a.s. gehouden worden. U ontvangt daar een uitnodiging voor waarop nadere gegevens over deze avond vermeld staan. U bent van harte welkom op deze avond.

Een nieuwe rubriek in ons blad is de 'Jeugdpagina'. Wij willen proberen de jeugd te interesseren voor ons verenigingswerk. Ons jongste bestuurslid Pieter Wemmers heeft deze taak op zich genomen en de aanzet daartoe vindt u in dit blad.

Ouders en grootouders, wij doen een beroep op u om uw nageslacht te wijzen op deze jeugdpagina. Het zou een goede zaak zijn als de plannen van het bestuur, om in de nabije toekomst te komen tot het oprichten van een jeugdafdeling, zou lukken. Maar daar hebben wij uw hulp bij nodig. Stimuleer de jeugd, vertel ze hoe boeiend en nuttig het is om bezig te zijn met de geschiedenis van hun woonomgeving. Wij rekenen op uw medewerking.

Op een van de ledenvergaderingen is er gesproken over onze excursies. Wij wezen u toen op het feit dat er vanuit de vereniging te weinig belangstelling voor deze activiteiten bestond om dat in de toekomst te blijven organiseren. Met veel moeite kregen we steeds één bus vol met leden. Op voorstel van het bestuur is toen besloten om een jaar over te slaan en het daarna opnieuw te bekijken. U vindt bij dit mededelingenblad een enquêteformulier waarin diverse mogelijkheden genoemd worden. Op het formulier staat vermeld hoe er mee om te gaan.

Er wordt nog al eens gevraagd naar de publicatie 'De Peulenstraat in 1950'. Het is jammer, maar het is volledig uitverkocht en een herdruk zit er niet in want dat is financieel niet haalbaar.

In het vorige mededelingenblad stond een opsomming van activiteiten voor het komende verenigingsjaar. Er werd toegezegd dat het eiland in de Wiel eindelijk gereed zou komen, en dat is gelukt. Het ligt weer stevig, aan een stalen ketting verankerd in de Wiel.

De bedoeling was ook dat dit najaar een publicatie over streekkleding zou verschijnen. Dit is, helaas, door omstandigheden, niet

mogelijk. De verschijningsdatum is verschoven naar het volgende voorjaar. In plaats van de publicatie ontvangt u nu een set tekeningen (in kleur) met dorpsgezichten vervaardigd door de heer Blokland.

Ook stonden de Open Monumentendag en de Braderie vermeld. Daaraan hebben wij meegewerkt, u kunt er meer over lezen in dit blad. Inmiddels zijn er ook weer nieuwe projecten op stapel gezet: de drijverschuit krijgt een opknopbeurt en er bestaan plannen om, in het voorjaar een botenhuis (overkapping) voor onze aak te bouwen. Dit bouwwerk zal dan verrijzen in een sloot grenzend aan het terrein van het museum 'De Koperen Knop'.

Arie. C. Baardman

* Uit het boek 'Prediker' O.T.

IN MEMORIAM

Op 20 oktober jl. overleed dhr. K. Leenman. De heer Leenman was vanaf de oprichting van onze vereniging een zeer meelevend lid. Hij heeft veel voor ons betekend in woord en geschrift. Zo schreef hij "Buitendams huis-ter-om-op" en samen met de heer P. den Dikken "Een wandeling door Binnendams". Ook zijn er veel artikelen en korte verhalen van zijn hand verschenen. Wij zullen de heer Leenman altijd in dankbare herinnering houden.

DE LOTERIJCLUB "ONDER ONS"

Arnold de Haan

Onlangs ontvingen wij van de heer A. Langedijk een oud boekwerk.

Bij nader inzien bleek het hier te gaan om het eerste notulenboek van de vroegere loterijclub "Onder Ons" waaraan de gegevens voor dit artikelje zijn ontleend. Nadere informatie en bijgaande foto werden ons verstrekt door de heer Langedijk.

Op het binnenschutblad van bedoeld notulenboek staat in fraaie krulletters geschreven "Notulenboek der Loterijclub "Onder Ons" gedomicileerd in 't Cafe 't Scheepje te Giessendam". Daarbij wordt vermeld de datum van oprichting: 6 juli 1922.

Op het volgende blad staat de ledenlijst vermeld met latere aantekeningen van mutaties. Die lijst volgt hier onverkort:

W. de Leng	(geroyeerd per 29 - 7 - '24)
H. Ridders	(doorgehaald)
Th. Vermeer	

J.P. Langedijk	
A.S. Bedet	(bedankt nov. '25)
Ch. Versteeg	(bedankt nov. '25)
D. Versteeg	
R.W. van Doorn	(bedankt per 2 nov. '24)
A. Walraven Az.	
A. van de Waal-	
van Dijk	(teruggetrokken)
J. v.d. Hoven	(idem)
J. Donk	
J.A. Ooms	(bedankt per mrt.'25)
C. Langeveld Cz.	(doorgehaald)
P. Bohré	
G. Walraven	(teruggetrokken)
A. van Breemen	(per ultimo '23, bedankt aug.'25)

Jan Brand

De club werd opgericht door zeven mensen, terwijl bij de oprichtingsvergadering nog vijf leden werden toegelaten, zodat men met twaalf leden van start ging. In de notulen van de oprichtingsvergadering

wordt ook het doel van de club geformuleerd, te weten; *"Het vormen van een Loterijvereniging met daaraan verbonden een Reisclub"*.

Verder werd een soort huishoudelijk reglement vastgesteld waarin de rechten en plichten van de leden werden vastgelegd. Zo werd de contributie vastgesteld op f 3,50 per 4 maanden, de helft van dit bedrag zou worden besteed aan de aankoop van loten. Getrokken prijzen werden in de kas van de club gestort. Waarvan de voorgenomen reizen dan wel betaald zouden gaan worden wordt niet vermeld, maar het ligt voor de hand dat de andere helft van de contributie hiervoor werd gereserveerd.

Het bestuur werd als volgt samengesteld:

W. de Leng	voorzitter
A.S. Bedet	secretaris
D. Versteeg	penningmeester
J.P. Langedijk en H. Rikkers	commissarissen

Vaak werd er niet vergaderd en doordat er in die tijd nog lange werkdagen werden gemaakt begonnen de vergaderingen dan ook niet vroeg, meestal omstreeks half negen, ook wel negen uur of nog wat later. Erg veel regelmaat zat er ook niet in, na de oprichtingsvergadering werd nog een bijeenkomst belegd op 20 juli, daarna pas weer op 7 november, 6 maart 1923 en 14 juni daaropvolgend.

Bij deze vergaderingen kwamen weinig bijzonderheden aan de orde. Er werd verslag gedaan van welke (delen van) loten waren gekocht en soms werd er een kleine gratis verloting voor de leden gehouden. Hiermee waren prijzen te winnen als een zaklamp of een sigarenpijpje of een gratis lot voor de plaatselijke tombola.

Bij de vergadering van 14 juni was de reiskas inmiddels zover aangegroeid dat er plannen voor een uitje werden besproken. Na enige discussie werd Amsterdam vastgesteld als reisdoel en als datum werd bepaald 6 augustus 1923. De kosten van vervoer per autobus met chauffeur werden geraamd op f 65,-. Het werd vast een gezellige vergadering want de heer Versteeg die op de vorige vergadering een gratis lot voor de tombola had gewonnen

had hiermee de enige- en dus- hoofdprijs in de wacht gesleept bestaande uit twee flessen port en die werden ter plaatse "soldaat gemaakt".

Vanwege de aanstaande reis werd weer vergaderd op 25 juli. De prijs van de autobus vonden men wat hoog en er zou worden gezien of er een goedkopere oplossing was. Het tijdstip van vertrek werd bepaald op half zes 's morgens waarbij werd genotuleerd *"Waar ons Amsterdamsch diner wel eenige uren daarna zou vallen werd den leden in overweging gegeven enkele kuchjes mee te nemen"*.

Hoe de geplande reis is verlopen is niet bekend. In de notulen van de volgende vergadering (15 nov.) wordt daar met geen met woord meer over gerept. Zoals gebruikelijk werd ook deze keer weer een verloting gehouden in een goede sfeer, zoals blijkt uit de volgende passage uit de notulen: *"De verloting bracht als prijswinnaars P. Bohré en A.S. Bedet, die beiden met een flinken eendenbout huiswaarts gingen. Echter niet, voordat de eerste getracht had de beide diertjes door middel van worst weer in het leven terug te roepen, terwijl de tweede nog probeerde als laatste redmiddel de slachtoffers enkel bekende geneesmiddelen uit de apotheek 't Scheepje' toe te dienen"*.

Het heeft er veel van weg dat de aanwezige leden de "bekende geneesmiddelen uit de apotheek van 't Scheepje" evenmin versmaadden.

Vermeldenswaardig is nog dat B. van Doorn, die verhinderd was aan het reisje deel te nemen, maar er in feite wel aan had meebetaald, schadeloos werd gesteld door hem een kistje sigaren (50 stuks voor f. 4,-) te sturen.

13 Maart 1924 wordt er opnieuw vergaderd, ditmaal worden weer twee flessen port verloot en... het zal u niet verbazen, ook deze flessen komen niet vol de deur uit, de notulen zijn daar duidelijk in: *"Waar beide leden (de winnaars van de flessen) hoogst waarschijnlijk met zoo'n prijs niet thuis durfden komen, hebben ze de inhoud ervan maar geconsumeerd, daarbij trouw geholpen door de niet-prijswinnaars"*.

Op 1 en 29 juli 1924 wordt er weer beraad-

slaagd over het jaarlijkse uitje. Ditmaal zou koers worden gezet naar Apeldoorn en Dieren om via Amersfoort, Utrecht en Vianen weer terug te keren. Verder wordt voorgesteld de voorzitter te royeren als lid. Deze was al een jaar lang niet ter vergadering verschenen en er was gebleken dat hij *"niet uitblonk door vlugheid van betaling"* (van de contributie), en daardoor dus reglementair geroyeerd zou moeten worden.

Blijkens een aantekening in de ledenlijst is dit ook inderdaad gebeurd. De heer D. Versteeg, die al die tijd al was opgetreden als waarnemend voorzitter, wordt de nieuwe voorzitter.

In 1925 wordt besloten een tweedaagse reis te organiseren naar Valkenburg in Limburg. Het vervoer zou worden verzorgd door de firma Rijkers en Zonen met een Fiat en een Ford voor de prijs van f 60,-. H. Rijkers zou de Fiat besturen en de voorzitter het Fordje.

Ook van deze reis wordt verder in de notulen geen verslag gedaan. Gelukkig bleek van dit uitje een foto bewaard te zijn van het gehele gezelschap bij de ruïne van het kasteel van Valkenburg. We zien hier de volgende personen v.l.n.r.: Piet Bohré (postbode), Dirk Versteeg (kastelein van café 't Scheepje), een onbekende, Koos Langedijk, Henk Rijkers, Toos Vermeer, Aart Walraven en A.S. Bedet (gemeentesecretaris). Zittend vooraan: Chris

Versteeg (zoon van Dirk) en Job Donk.

In november 1925 blijkt het ledental te zijn gedaald tot zeven. Hierdoor verminderen ook de inkomsten van de club en blijkt de financiële situatie niet erg rooskleurig.

Desalniettemin gaat de club in augustus 1926 wel weer op reis, zij het iets minder ver weg dan de keer daarvoor vanwege de kosten. Het reisdoel werd Den Haag en Hoek van Holland.

Volgens het notulenboek werd in 1927 slechts één maal vergaderd, en wel in maart.

De eerstvolgende, en tevens laatste, vergadering die in het boek werd genotuleerd vond plaats in juli 1929. Ook ditmaal wordt een reis gepland en wel naar Nijmegen.

Vanwege het ontbreken van verdere notulen weten we niet hoe het verder ging.

Zeker is dat de club nog heeft bestaan tot aan het begin van de Tweede Wereldoorlog en daarna is opgeheven. Er moet dus nog een tweede notulenboek hebben bestaan. Wie weet komt dit ooit nog eens boven water.

Veel geluk met de loterij lijkt de club niet te hebben gehad want nergens wordt melding gemaakt van gewonnen prijzen. Maar als je zo tussen de regels van de notulen door leest

ging het daar ook eigenlijk niet echt om. De loterijclub was meer een dekmantel voor leuke uitjes en gezellige avonden in café 't Scheepje aan de Damstraat (toen nog een gedeelte van Binnendams).

Er was nog geen televisie en er werd nog zes (vaak lange dagen) dagen gewerkt. Vakantie was er doorgaans nog niet bij. Het is dan niet zo verwonderlijk dat op deze manier wat afwisseling werd gezocht en men even kon ontsnappen aan de sleur van alledag.

JEUGDPAGINA

Familiewapens

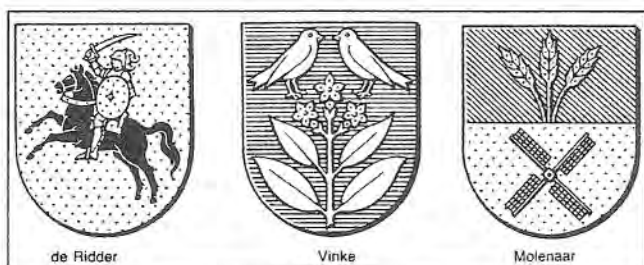
Boemmm.....knalll.....klabwamh.....pieuw....
.pgggggg.....kedengg.....!!!!!!

Spannende geluiden die je veel hoort.

Door jongens die soldaatje aan het spelen zijn of uit de computer waar je een spelletje op speelt. Geluiden die door wapens veroorzaakt worden.

Als we het over een wapen hebben, bedoelen we meestal een pistool, een geweer, een mes of iets anders.

Maar het woord "wapen" heeft ook een andere betekenis. Neem bijvoorbeeld een *familiewapen*. Dit is geen knuppel die de hele familie gebruikt, maar een soort *herkenningsteken* dat bij een familie hoort.

De familiewapens van de familie De Ridder, Vinke, en Molenaar.

Je bent zo'n wapen misschien wel eens tegengekomen bij jou in de buurt.

Bijvoorbeeld in een kerk of ander oud gebouw. Soms zie je er een afgebeeld op een grafsteen of boven een poort.

Als je thuis rondkijkt kom je vast wel een (familie)wapen tegen, bijvoorbeeld op een doos sigaren of op een fles wijn.

Waarom hebben mensen een familiewapen?

Nou, dan moeten we een heel eind teruggaan in de geschiedenis, naar de tijd van de ridders en de kastelen.

In de Middeleeuwen vochten de ridders tegen elkaar met een zwaard, een lans of een knots. In de andere hand hadden ze een *schild* om de klappen van de vijand op te vangen. Maar dát lukte niet altijd... Daarom droegen de ridders een pak. Dit was geen keurig pak met een stropdas, maar een pak dat van ijzer was gemaakt. Zoals jullie wel weten noemen we dit een *harnas*. Bij dit harnas hoorde een helm die het hele hoofd bedekte. Door een smalle spleet keek de ridder naar buiten.

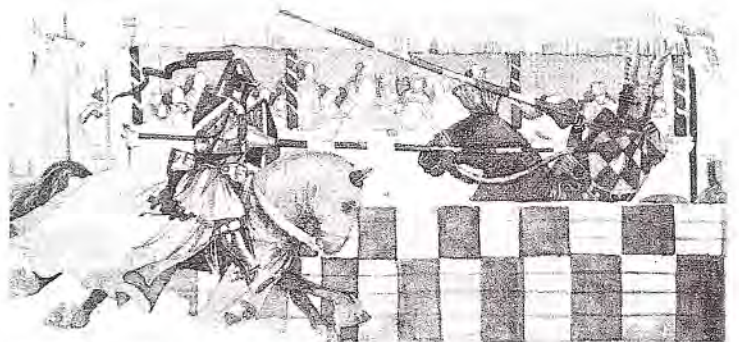
Je snapt wel dat een ridder in het harnas met helm op onherkenbaar was voor de anderen. Zo gebeurde het wel dat een ridder een flinke dreun kreeg van een maatje, die zijn vriend niet herkende!

Dit was natuurlijk niet leuk en de ridders gingen op hun schild een *herkenningsteken* zetten. Dat was bijvoorbeeld een vogel of een dier. Aan dat teken kon iedereen zien wie hij was. Later zetten ze dit teken ook op het paardenkleed en andere delen van de krijgsuitrusting.

De ridders waren te herkennen aan het familiewapen op hun schild

De ridders vochten niet alleen met elkaar in oorlogen. Ze hielden ook wel van een spelletje, we noemen dat een *toernooi*. Tijdens zo'n toernooi hielden de ridders schijngevechten. Men moest dan proberen elkaar uit het zadel te wippen.

De ridders probeerden elkaar uit het zadel te wippen

Dat ging er soms best ruw aan toe, denk je ook niet?

Heel belangrijk bij een toernooi was de heraut. Voor het toernooi begon was er een tentoonstelling van de wapenschilden en de helmen. Zo kon iedereen zien wie er mee zou doen aan de wedstrijd.

Als de wedstrijd begon blies de heraut op zijn trompet en riep hij de naam van de ridder die het veld op reed. Omdat hij de familiewapens goed kende, kon hij precies zeggen wie er "verstopt" zat in het harnas.

Na het toernooi nam de heraut zijn wapenboek. Daarin tekende hij de familiewapens die hij gezien had na. Veel van deze wapenboeken kun je nu nog bekijken in musea en archieven. Als je zo'n boek doorbladert, zie je dat veel ridders een leeuw of een adelaar in hun wapen hadden. Daarmee lieten ze zien dat ze niet bang waren. Een ezel of een schaap zul je niet snel in een familiewapen tegenkomen! Ook zie je vaak een kruis, hiermee liet de ridder zien dat hij in God geloofde en dat Die hem zou helpen in de strijd.

Na de Middeleeuwen vochten de ridders niet meer met zwaarden en speren want men kreeg nieuwe wapens: pistolen en geweren. Ook hield men geen toernooien meer.

Maar het familiewapen bleef bestaan. Een ridder was er trots op en liet zijn wapen op de muur van het kasteel of huis schilderen. Verder werd het ook op zijn stempels gebruikt om brieven te verzegelen.

Ook gingen rijke families die niet tot de ridders behoorden de ridders na-apen en lieten ook een familiewapen maken.

Ze waren zo trots op hun familie dat ze het wapen op hun portret lieten schilderen. Hun zonen en dochters gebruikten dit wapen ook. En de zonen en dochters van hun zonen ook weer. Zo kon een familiewapen van vader op zoon bij een familie in gebruik blijven. Honderden jaren lang. Tot vandaag toe.

Ik wil ook een familiewapen!!!

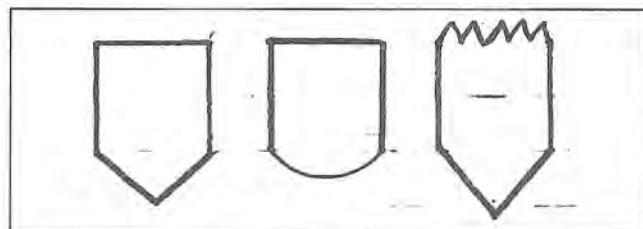
Als je geen familiewapen hebt en dit toch graag wilt hebben, kun je dit natuurlijk zelf ontwerpen. Het is helemaal niet moeilijk. Let maar op!

Je kunt bijvoorbeeld de beginletters van je naam erin verwerken (bij mij zou dat PW zijn), of je verwerkt er het beroep van je vader in, of je laat in je wapen iets van je hobby zien (een hengel of een skateboard).

Om je te helpen zal ik "mijn familiewapen" laten zien. Ik wil de kleuren blauw, rood en

grijs, omdat ik dit een hele mooie combinatie vind. Dan wil ik mijn initialen (voorletters) erin en twee emmers omdat dat op mijn achternaam lijkt (Wemmers). (Ik had er ook een metaaldetector of een paar oude munten in kunnen tekenen, want dat is mijn hobby.)

Ook geef ik een paar vormen waarin je je wapen kunt tekenen. Natuurlijk kun je ook zelf een vorm verzinnen.

Verschillende vormen

Je kunt dit op papier tekenen, maar je kunt het ook op karton tekenen en daarna alle stukjes uitknippen en die op een groot stuk karton plakken.

Als je alles op het grote karton geplakt hebt, knip je de vorm uit en heb je een echt kartonnen familiewapen!

Volledig familiewapen

Als je je familiewapen gemaakt hebt, maak er dan even een kopie van en stuur die naar mij op. De mooiste wordt dan in een volgend mededelingenblad geplaatst.

Mijn adres is: Pieter Wemmers, Buitendams 150, 3371 BN Hardinxveld-Giessendam.

(Vergeet niet je naam en adres te vermelden.)
Veel succes ermee,

Pieter Wemmers

GENEALOGIE

A. Koorvaar

Reacties

Het is verheugend om te constateren, dat het Mededelingenblad niet alleen wordt gelezen maar dat er ook wordt gereageerd op de diverse oproepen.

Zo kregen we enkele reacties van leden die bereid zijn mee te helpen met het invoeren van genealogische gegevens in de computer. Er zijn reeds contacten gelegd met Rike Dankers uit Hardinxveld-Giessendam en de heer Rijkers uit Arkel. We hopen met deze uitbreiding van de capaciteit in de komende tijd een groot aantal gegevens te kunnen invoeren.

Peter de Jong, die hier al wat langer mee bezig is, heeft o.a. de familie Stam en de familie de Jong reeds ingevoerd.

De touwbaan

Volgens de gegevens in het boek "Hardinxveld en de Riviervisserij" moeten er vroeger twee touwslagerijen in Hardinxveld zijn geweest.

Van één is mij bekend dat die heeft gestaan op de plaats waar men nu nog het woonhuis met schuur, Rivierdijk 479-480, kan vinden. De eigenaar van deze touwbaan was de familie Bosman.

Indien er lezers zijn die meer weten over deze touwslagerijen en de stamboom van de familie Bosman zou ik dat graag vernemen.

Familiegegevens in een vergeten hoekje

Steeds weer blijkt dat er bij een groot aantal mensen een stamboom of een gedeelte van een stamboom zomaar ergens in de kast ligt. Vaak heeft men deze stukken van een familielid ontvangen en deed er verder niets mee. Wij zouden het op prijs stellen als u aan ons een kopie van dergelijke documenten ter beschikking zou willen stellen; wij kunnen er misschien andere onderzoekers mee helpen.

Familienaam

Als u bent begonnen met het verzamelen van familiegegevens met de bedoeling een stamboom op te zetten, heeft u met het begin waarschijnlijk niet zoveel moeite. Vanaf circa 1800 kan men in de gemeentearchieven alles vinden, compleet met de akten die zijn opge maakt.

Vòòr 1800 werd er door de gemeenten niets bijgehouden en was men aangewezen op de kerkelijke boeken.

Vanaf circa 1800 was men, in opdracht van de Franse bezetter, verplicht een achternaam te voeren. Toch waren er al veel families die reeds in 1500 of 1600 over een familienaam beschikten. Het waren niet alleen de welgestelden, ook veel ambachtslieden hadden reeds een achternaam aangenomen. Deze achternamen hielden in veel gevallen verband met het beroep dat in de familie uitgeoefend werd of met de streek waar men woonachtig was.

Bijvoorbeeld: 'Houweling' was vroeger een dorpje in de Biesbosch en 'van de Haar' een gehucht tussen Gorkum en Schelluinen.

Zo heette een van mijn voorvaders 'Abraham Visser', genoemd naar zijn beroep en woonde in De Werken tussen Sleeuwijk en Werkendam. Twee zoons van deze man woonden op een boot aan de waterkant, misschien een soort woonschuit. Het gevolg van deze woonwijze was dat zij 'Van der Schuit' genoemd werden. Lastiger wordt het zoeken als er geen vaste familienaam bekend is en men gebruik maakt van 'Patroniemen', dan is het gevaar aanwezig dat men vrij snel in een verkeerde familietak terechtkomt.

Hoe gaat de naamgeving bij een patroniem? Een voorbeeld: de grootvader heet 'Arie', de vader 'Willem' en de zoon vaak weer 'Arie'.

Dan ontstaat de volgende naamgeving: Ariën Willemszoon en de vader Willem Ariëns.

Er vonden veel verbasteringen plaats, wat het zoeken nog moeilijker maakt.

Daarom zijn wij er in geïnteresseerd hoe uw familienaam is ontstaan. Indien u het weet, vertel het ons dan.

Levensboom

De meest uiteenlopende vragen komen bij de vereniging binnen en wij zullen die dan ook regelmatig publiceren.

Zo werd onlangs gevraagd naar de 'Levensboom' die men vaak op het platteland boven de deur van een woonhuis of boerderij aantreft.

Vroeger (hoofdzakelijk voor 1900) bracht men bij de bouw van een huis of een boerderij de

'levensboom' boven de voordeur aan. Het zou, volgens overlevering, een symbool van vruchtbaarheid moeten zijn en niet alleen in het gezin maar ook bij het vee. Het gebruik stamt uit de Romeinse tijd.

Buitendams 452

Wie beschikt er over een foto van het vrijstaande huis Buitendams 452, en wil een kopie afstaan aan de vereniging?

De Rokerij

Tot na de Tweede Wereldoorlog was de Rokerij niet alleen bekend vanwege de beroepen die daar werden uitgeoefend maar ook stonden er diverse woningen.

Wie heeft daar nog foto's of ansichtkaarten van?

Ambachtsheer

Ondanks het feit dat wij op onze oproep betreffende de familie 'Ambachtsheer' geen reactie hebben ontvangen willen wij u toch met een vraag confronteren. Wellicht weet iemand een antwoord.

De vraag heeft betrekking op Teunis Teunisz. Hij was tweemaal gehuwd.

Zijn eerste huwelijk was met 'Sijgje (Knelis) Krijger' en zijn tweede huwelijk was met 'Ger-tje Brantwijk', weduwe van Arie Cornelis Blom. (periode 1690 - 1725)

Hoeveel kinderen (naam en geboorte datum) zijn er uit deze twee huwelijken geboren?

Wij beschikken al over veel gegevens van deze familie maar ze zijn nog niet compleet.

TOEVAL?

Arnold de Haan

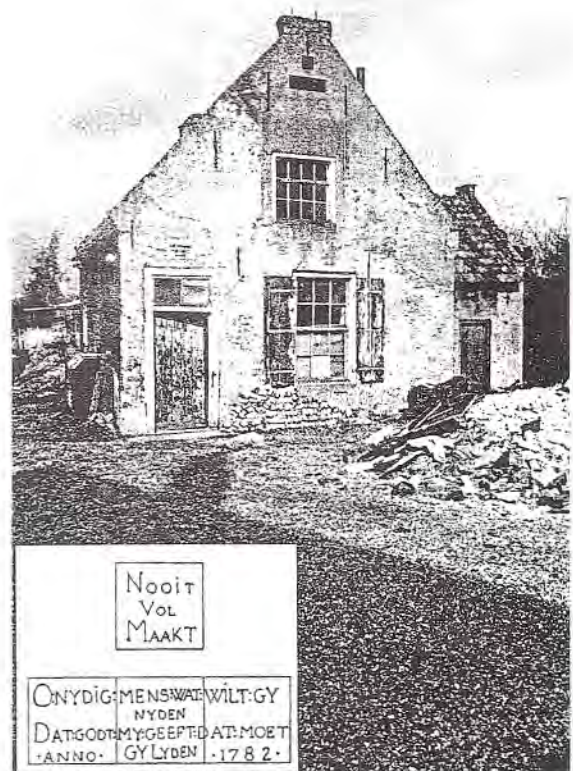
Toen door onze vereniging in 1978 alle monumentwaardige panden in onze gemeente werden geïnventariseerd, werd achter Rivierdijk 230 dit pandje "ontdekt". Het was een voormalig vissershuisje in originele - helaas vervallen- staat. Het heeft er daarna dan ook niet lang meer gestaan, want in december 1979 werd het gesloopt. Het meest bijzondere element van dit huisje was een in de gevel aangebrachte tekst, of eigenlijk twee afzonderlijke teksten. Op de foto ziet u boven in de voorgevel vier grijze vierkantjes. Het zijn plavuizen waarvan het inschrift op bijgaande tekening te lezen is.

Helaas verdwenen met het huisje ook deze bijzondere gevelsteentjes in de puincontainer.

Let u vooral op de onderste tekst, verdeeld over drie plavuizen, die luidt:

*"O NYDIG MENS WAT WILT GY NYDEN
DAT GODT MY GEEFT DAT MOET GY LYDEN"*
ANNO 1782

Dit aardige huisje zou al lang in het vergeetboek zijn geraakt ware het niet dat ik onlangs een boekje onder ogen kreeg over de geschiedenis van het Brabantse plaatsje Aarle-Rixtel'.

Wie schetst mijn verbazing toen ik op pag. 68 van dit aardige werkje een foto tegenkwam van een bovendorpel van een deur waarin uitgebeiteld een tekst die wel heel erg leek op

'levensboom' boven de voordeur aan. Het zou, volgens overlevering, een symbool van vruchtbaarheid moeten zijn en niet alleen in het gezin maar ook bij het vee. Het gebruik stamt uit de Romeinse tijd.

Buitendams 452

Wie beschikt er over een foto van het vrijstaande huis Buitendams 452, en wil een kopie afstaan aan de vereniging?

De Rokerij

Tot na de Tweede Wereldoorlog was de Rokerij niet alleen bekend vanwege de beroepen die daar werden uitgeoefend maar ook stonden er diverse woningen.

Wie heeft daar nog foto's of ansichtkaarten van?

TOEVAL?

Arnold de Haan

Toen door onze vereniging in 1978 alle monumentwaardige panden in onze gemeente werden geïnventariseerd, werd achter Rivierdijk 230 dit pandje "ontdekt". Het was een voormalig vissershuisje in originele - helaas vervallen- staat. Het heeft er daarna dan ook niet lang meer gestaan, want in december 1979 werd het gesloopt. Het meest bijzondere element van dit huisje was een in de gevel aangebrachte tekst, of eigenlijk twee afzonderlijke teksten. Op de foto ziet u boven in de voorgevel vier grijze vierkantjes. Het zijn plavuizen waarvan het inschrift op bijgaande tekening te lezen is.

Helaas verdwenen met het huisje ook deze bijzondere gevelsteentjes in de puincontainer.

Let u vooral op de onderste tekst, verdeeld over drie plavuizen, die luidt:

*"O NYDIG MENS WAT WILT GY NYDEN
DAT GODT MY GEEFT DAT MOET GY LYDEN"*
ANNO 1782

Dit aardige huisje zou al lang in het vergeetboek zijn geraakt ware het niet dat ik onlangs een boekje onder ogen kreeg over de geschiedenis van het Brabantse plaatsje Aarle-Rixtel.

Ambachtsheer

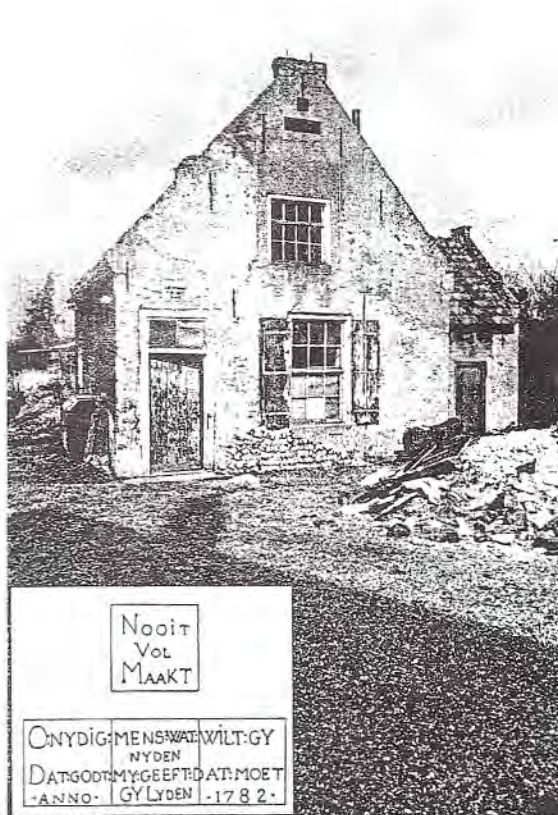
Ondanks het feit dat wij op onze oproep betreffende de familie 'Ambachtsheer' geen reactie hebben ontvangen willen wij u toch met een vraag confronteren. Wellicht weet iemand een antwoord.

De vraag heeft betrekking op Teunis Teunisz. Hij was tweemaal gehuwd.

Zijn eerste huwelijk was met 'Sijgje (Knelis) Krijger' en zijn tweede huwelijk was met 'Ger-tje Brantwijk', weduwe van Arie Cornelis Blom. (periode 1690 - 1725)

Hoeveel kinderen (naam en geboorte datum) zijn er uit deze twee huwelijken geboren?

Wij beschikken al over veel gegevens van deze familie maar ze zijn nog niet compleet.

Wie schetst mijn verbazing toen ik op pag. 68 van dit aardige werkje een foto tegenkwam van een bovendorpel van een deur waarin uitgebeiteld een tekst die wel heel erg leek op

de tekst in de gevel van ons voormalige vis-sershuisje.

Deze tekst luidt als volgt:

**"LAET HATERS HATE EN NYDERS NYDE
WAT MY GODT GEEFT MOETE SY LYDE"
ANNO 1714**

Oude deurstijl van de hoeve Ter Cuijlen uit 1714.

Inmiddels is de deurstijl vervangen door een nieuwe met
hezelfde opschrift.

Het hoeft geen betoog dat beide teksten opvallende overeenkomsten vertonen.

Voor alle duidelijkheid "nyden" is afgeleid van "benijden" en kan hier gelezen worden in de betekenis van afgunstig. "Lyden" is aanvaarden, vergelijk het gezegde "Je moet maar lijden wat je overkomt".

De vraag is nu; zijn beide teksten onafhankelijk van elkaar ontstaan of hebben ze een gemeenschappelijke basis waar lokale variaties op zijn gemaakt?

Dat laatste lijkt vooralsnog de meest voor de hand liggende verklaring. In dat geval is te verwachten dat er meer vergelijkbare teksten op oude huizen in Nederland te vinden zouden moeten zijn.

Voor suggesties en/of aanvullingen houd ik mij aanbevolen.

¹ Jean Coenen, 1992, "Van Ricstelle tot Aarle-Rixtel".

OPEN MONUMENTENDAG IN HET TEKEN VAN "WATER"

9 september 2000

Arie C. Baardman

Foto's: W.F. van de Bree-Ooms en M.J.A. de Haan

Toen wij, als bestuursleden van de Historische Vereniging, voor het eerst hoorden dat de Open Monumentendag 2000 in het teken van het water zou staan was de eerste reactie van het bestuur: "dat wordt een makkie want we hebben hier genoeg water".

Verschillende mogelijkheden werden besproken vanaf 'aandacht voor de visserij' tot een 'vlootschouw', uit te voeren met onze aak en drijverschuit.

Uiteindelijk kwam een van de bestuursleden met het voorstel te onderzoeken of het mogelijk zou zijn het 'Lingegemaal' op monumentendag open te stellen voor het publiek. Iedereen was enthousiast. Mevr. Kampman-Timmer werd verzocht contact op te nemen met het 'Waterschap van de Linge' en ons voorstel te bespreken. Het voorstel viel in

goede aarde en binnen de kortst mogelijke tijd was de toestemming om het gemaal voor het publiek open te stellen binnen. Tevens werd toegezegd dat er ook medewerkers aanwezig zouden zijn die eventuele vragen van het publiek zouden beantwoorden. Bovendien zou er voor koffie en cake gezorgd worden. De Historische Vereniging is het 'Waterschap van de Linge' en medewerkers dankbaar voor de spontane medewerking.

Er zijn die dag veel belangstellenden geweest, van jong tot oud. We hebben veel positieve reacties ontvangen. Het bestuurslid de heer A. Koorevaar verzorgde in het gemaal een dialoog over de Linge. Dat was werkelijk de moeite waard en dat bleek ook wel uit het grote aantal bezoekers dat tijdens zijn verhaal en het tonen van de dia's aanwezig was.

Drie tevreden kijkende bestuursleden van de H.V.

Op het terrein van museum 'De Koperen Knop' construeerden twee bestuursleden van de Historische Vereniging, de heren Jan Dubbeldam en Jaap van Houwelingen, een 'waterloop' voor de jeugd. Deze waterloop bestond uit een gesloten buizenstelsel die aangesloten was op de 'wel'. Een zeer vernuftig systeem ontworpen en uitgevoerd door de twee eer-

Veel belangstelling voor de techniek.

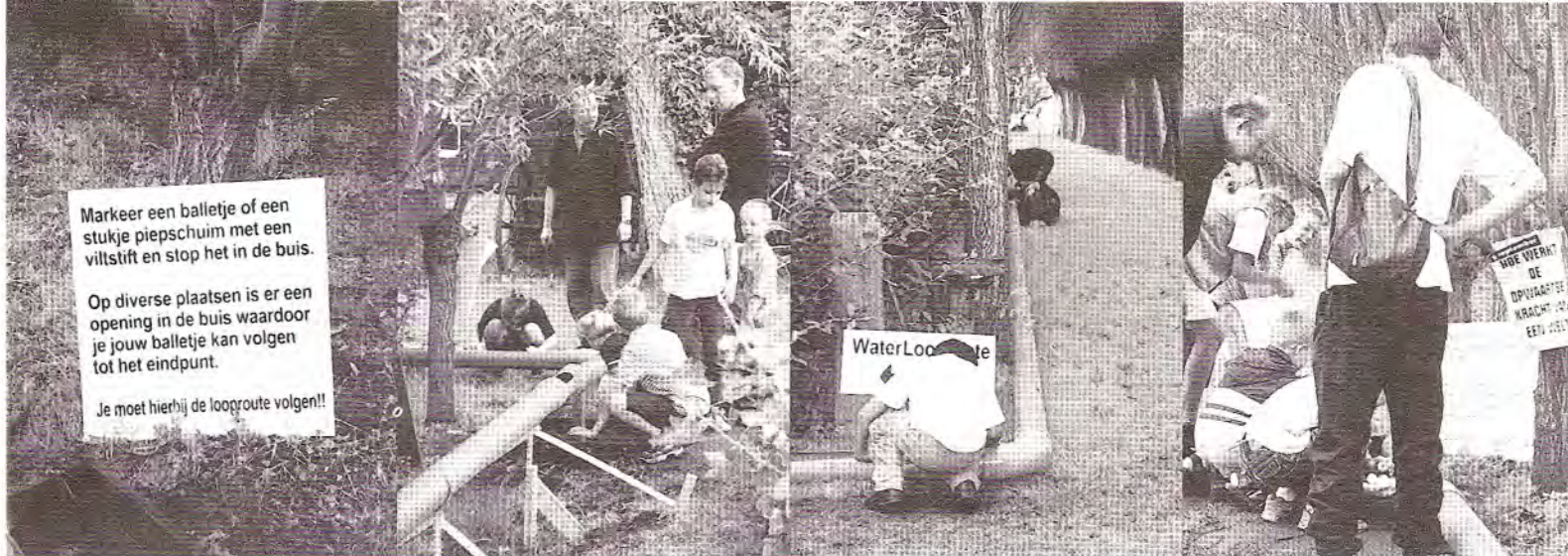

De heer Koorevaar vertelt.

De heer Visser(rechts), medewerker van het waterschap, geeft uitleg over de weg van het water

dergenoemde vernuftelingen. Het zou te ver voeren en te ingewikkeld zijn om de werking van het geheel hier te verwoorden. Daarom hebben we een paar foto's afgedrukt.

De gebruiksaanwijzing

De jeugd in actie.

Waar blijft die bal nu?

Het eindpunt.

Omdat het Linge gemaal tijdens de 'OPEN MONUMENTENDAG' in het middelpunt van de belangstelling stond leek het ons wel aardig om het artikel, over de indienststelling van het gemaal, uit de 'Tielsche courant' van 3 november 1945 gedeeltelijk in het mededelingenblad op te nemen.

Plechtige indienststelling van het Linge-gemaal Mr. Dr. G. Kolf

De grootste pompen ooit gemonteerd.

De gemeenschappelijke boezem van ruim 73.000 h.a. eindelijk afdoende bemalen.

Er is, in de zware oorlogsjaren, die achter ons liggen, in alle stilte een groot werk tot stand gebracht aan den Merwedelijk onder Hardinxveld, daar waar een tiental kilometer beneden Gorinchem, de Linge, verlengd door het kanaal van Steenenhoek, het overtollige water, afkomstig van het langgerekte eiland, omvat door Waal en Rijn en Lek, zoo ongeveer tot de lijn Noord-Zuid door Gorinchem, afgeeft aan de rivier, Naar de plannen van wijlen Ir. P. H. V. Bongaerts, is er een gemaal gebouwd door het Waterschap van de Beneden-Linge, in welk lichaam als in een 'statenbond' van waterschappen, alle besturen samenwerken, wier landen op 'het kleine rivierke' loozen beneden het Betuwe-pand van het groote nieuwe scheepvaart-kanaal, dat Amsterdam binnenkort met de Waal zal verbinden.

Ons land, zo heet het altijd, is ontworsteld aan de baren en dat is waar, in den letterlijksten zin, maar dat die worsteling nog dagelijks wordt gestreden; dat een uitgebreid apparaat van ambtenaren en bestuurders, die benoemd of gekozen uit de ingelanden, voor een klein presentiegeld of een eere-ambts-salarisje, dagelijks hun zorgen wijden aan de taak, gezegde 'baren' te doen blijven aan den buitenkant onzer dijken en duinen, het overtolli-

ge water te leiden naar de zee, een zorg zonder welke, heel westelijk Nederland zou vervallen tot een moeras, beseffen wij nauwelijks. Voor zoo ver wij grondeigenaren in een onzer tallooze polders zijn, betalen wij onze lasten, klagen wel eens, dat het van 't jaar weer meer is dan het vorige, maar overigens beschouwen wij het als een zaak, die van zelf spreekt, dat ons eigendom niet 'verzuipt', al ligt het nog zo diep beneden den spiegel der omringende wateren. Geen overheid is typischer Nederlandsch, zeldzamer in de overige wereld, dan onze waterschappen en geen werkt er met minder ophef; misschien omdat er geen minder misbaar, meer een zaak van zijn of niet zijn van onze natie is.

Toch heeft ook dit bestaan van zich in stilte geven aan een klein stukje van een grootsche, gezamenlijke taak, zijn hoogtepunten en zoo een is er gepasseerd op j.l. Woensdag den 31sten October, voor een ieder die deel heeft aan de waterstaatszorg in het stuk van Gelderland en Zuid-Holland, wat wij in den aanhef van dit verslag omschreven.

Vlaggen hebben er dien dag gewapperd van de drie forsche, vierkante schoorsteen van een monumentaal, modern, in fraaien geelgrijzen steen opgemetseld gebouw, één met

dijk en schutsluis, dwars door het breede kanaal van Steenenhoek, het indrukwekkende front naar de rivier gekeerd en tegen tien en is daar, van heinde en verre, een gezelschap samengestroomd van waterstaats-autoriteiten, van hooge provinciale dignitarissen, als men er zelden een bij elkander zal zien, tot en met het recipieerende Bestuur, Lingestoel en vereenigde vergadering, ruim 80 personen vergaderd waren in de tot een keurige gehoorzaal ingerichte ketel-ruimte van het afgedankte stoomgemaal van 1863, dat er nog staat, wat achteraf en armzalig, leeggesloopt en ontdaan van schoorsteen en schepraderen.

Het was een illustre gehoor: de Minister van Openbare Werken en Wederopbouw, Dr. Ir. J. A. Ringers, vergezeld van den Secretaris-Generaal van zijn Departement en den Directeur-Generaal van den Waterstaat, de Commissarissen der Koningin van Gelderland en Zuid-Holland, het lid van de Gedeputeerde staten van Gelderland, de heer G.W.J. van Koeverden en tal van hoofd-ingenieurs-directeuren, hoofd-ingenieurs en ingenieurs van Rijks- en Provinciale Waterstaten, aannemers en bevriende besturen, zaten in de met vlaggen en groen versierde hal. Toen de Lingegraaf Mr. Dr. G. Kolff, lid van de eerste Kamer der staten Generaal, oud-lid van de Staten van Gelderland, oud-lid van de Linge-commissie en Kanton-rechter te Gorinchem, oprees achter den kathedraal en het woord nam voor het uitspreken eener uitvoerige rede. Spreker haalde de geschiedenis op van het tot stand komen van dit machtige stuk werk, onder zo ongemeen bezwaarlijke omstandigheden, herinnerde daarbij aan de krakeelen over het Linge-regime, die eeuwen lang, de uitwaterende besturen, Gelre en Holland hebben verdeeld, tot onberekenbaar nadeel van den ingeland, maar wees ook op de technische onmacht van den ouden tijd om een allen bevredigenden toestand te scheppen, schetste hoe het geleidelijk beter was geworden in de 19de eeuw, de boezem eindelijk in handen was gegeven aan de belanghebbende zelve, wier tot steeds ruimer taak geroepen bestuur, na jaren onderhandelens voor den oorlog, dan tenslotte tijdens de oorlog heeft kunnen; laat ons liever

zeggen, moeten bouwen, want aan hogerhand was betreurenswaardig lang getreuzeld. Het was december 1939 geworden, eer aan de firma Stork te Hengelo de order voor de levering van een half miljoen gulden aan machinerieën kon worden gegeven. Die opdracht moest gestand worden gedaan ook al brak in Mei '40 de oorlog uit en dat bouwen, ondanks wanhopig makende belemmeringen van allerlei aard, is afschuwelijk duur geweest.

Spreker verhaalde de moeilijkheden, die overwonnen zijn moeten worden door Directie en aannemers, het Hollands Aannemersbedrijf Zanen-Verstoep te 's-Gravenhage en Penn en Bauduin te Dordt: stillegging, materiaalgebrek, weghalen van personeel en materiaal, ongemeen strenge winters en ten slotte direct oorlogsgevaar, beschieting uit de lucht, bommen en als spannendste moment van al, de angst, dat de terugtrekkende Duitschers hun wrok aan dit kostbare, bijna gereed gekomen object zouden koelen door moedwillige vernieling. Het is dan niet gebeurd. Net waren de machines verscheept, toen Stork gebombardeerd werd, het is allemaal ontzaggelijk moeilijk geweest, doch het gemaal staat er nu, kan in dienst worden gesteld, maar ...heeft al lang dienst gedaan en hoe, met welk een eere!

Toen de Duitschers opzettelijk den Rijndijk bij Elden hadden gebroken, eind november '44 en spoedig geen baas meer waren over het geweld, dat zij hadden ontketend, hebben Nederlandsche ingenieurs en de Nederlandsche bevolking, de ramp beperkt tot de Boven-Betuwe, maar de vloed moest worden afgespuid en dat is tot de grootst mogelijke tevredenheid der autoriteiten van de Buitengewone Riviercorrespondentie, ook gebeurd over de Linge en door deze nieuwe, nog niet eens opgeleverde installatie. Zij heeft in het beneden-land den zeer critieken toestand bezworen. "Ons personeel", aldus riep de Lingegraaf uit, "heeft toen een proefbemaling gehouden, als nog nooit is vertoond. Bij het hooge water van voorjaar 1945, heeft men alleen maar krachtig kunnen spuien langs de natuurlijke weg, want er was geen Diesel-olie meer, noch kolen om de generatoren te sto-

ken en gelukkig zijn de gloednieuwe motoren gespaard gebleven voor ruïneuze proeven met brandstof, die er niet voor deugde".

Warmen dank bracht spreker aan allen die hebben medegewerkt om dit grootsch geheel tot stand te brengen. Vele autoriteiten en personen noemde hij met name. Met diepe weemoed herdacht hij den verdienstelijken ontwerper Ir. P. H. V. Bongaerts, die zijn werk niet voltooid heeft mogen zien; ook den eersten machinist, die van den winter, met twee draai-klare aggregaten, zoo krachtig en met zoo voortreffelijk resultaat, heeft gewerkt.

Het artikel eindigt met de woorden:

Weet men in Nederland; neen, weet men over de heele wereld, dat hier, in vollen oorlog, de grootste pompen zijn gemonteerd, die ooit zijn gebouwd? Zelfs die van de Zuiderzeewerken zijn kleiner! "Een volk, dat leeft, bouwt aan zijn toekomst", zei de Lingegraaf.

TARIEF

gearresteerd bij Koninklijk Besluit van den 16 Junij 1833,
n°. 32, van te heffen **SLUIS- en BRUG-**
GELDEN op het KANAAL VAN STEENENHOEK.

Van alle schepen en vaartuigen de sluizen, hetzij met volle vracht, hetzij met halve lading passerende, aan elke sluis, van elke scheepston *zeven cents*.

Met minder dan halve lading, van elke scheepston *vijf en een halve cents*.

Van ledige of ongeladen vaartuigen, van elke scheepston *drie en een halve cents*.

Van veer- of markt-schuiten, opene vaartuigen, aken, volks-schuiten of dergelijke kleine vaartuigen, aan elke sluis, in *éens vijftig cents*.

Van een koppel vlothout van vier à vijf ellen breedte, aan elke sluis, in *éens eenen gulden en vijftig cents*.

Zullende bij nacht of vóór zons op en na zons ondergang, aan elke der sluizen, wanneer met dezelve moet geschut worden, het regt met de helft worden verhoogd.

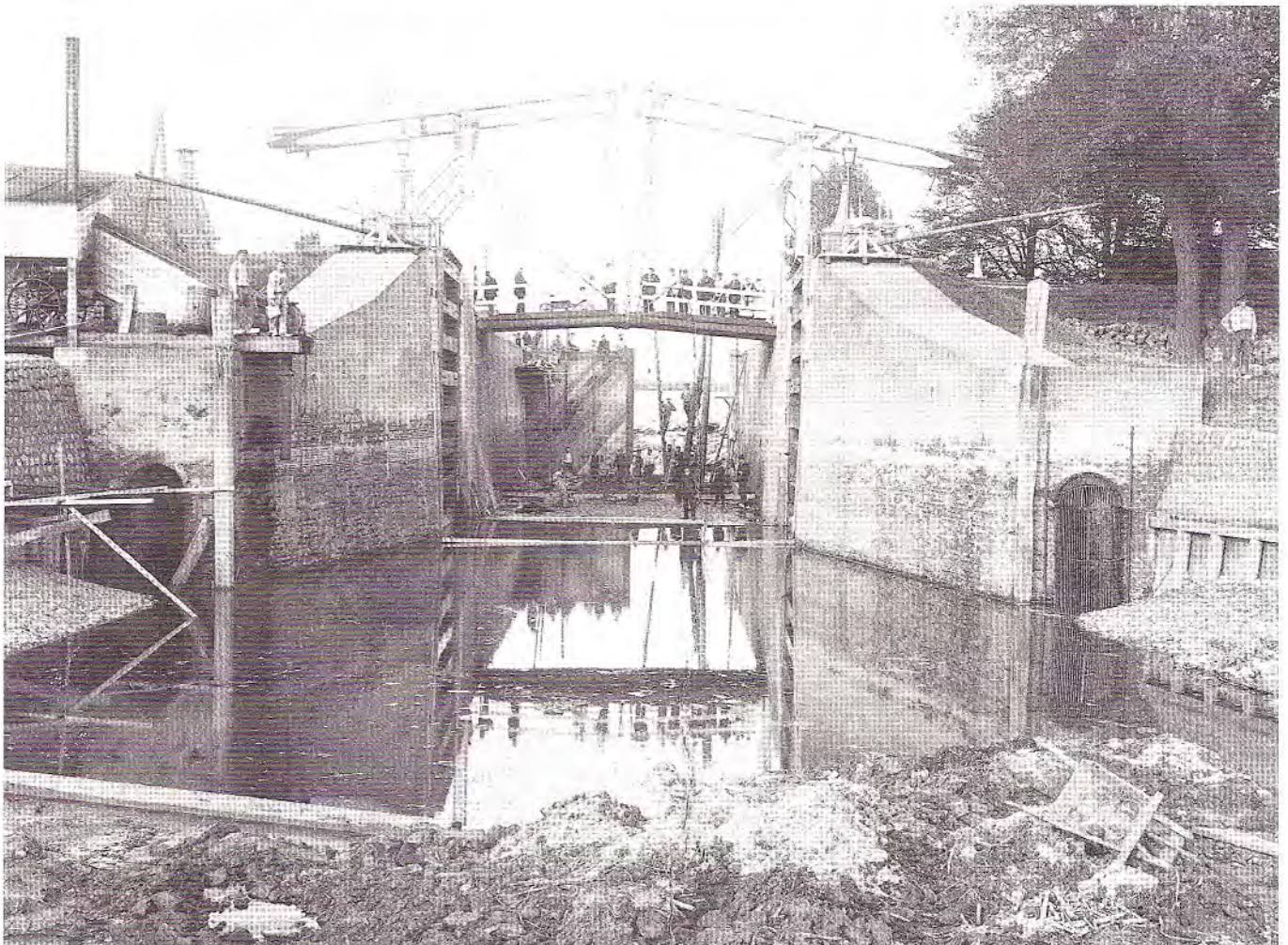
Aan elke brug, welke tot de doorvaart moet geopend worden, onverschillig of een dan beide de balansen worden gehoogd, zal voor bruggelden worden betaald:

Van opene schuiten en kleine vaartuigen, beneden de zes à zeven ellen lang hoezeer mast en zeil voerende, in *éens vijf cents*.

Van grootere vaartuigen en schepen, zonder onderscheid, in *éens tien cents*.

Bij nacht of vóór zons opgang en na zons ondergang, het dubbele van dien.

Blijvende voorts het Reglement bij Koninklijk Besluit van den 9 Mei 1819, L^e. P^e in zijn geheel.

Sluis en brug op het kanaal van Steenenhoek gezien vanaf rivierzijde

WIE, WAT, WAAR?

Hieronder treft u enkele foto's aan uit het archief van onze vereniging. Wij willen graag weten wie deze personen zijn. Wanneer u een van deze personen herkent, wilt u dat ons dan laten weten?

Reacties

Wij ontvingen weer enkele reacties op de rubriek 'WIE, WAT, WAAR?' uit het mededelingenblad van juni 2000.

De heer van Dijk Sr, liet ons weten dat de persoon nr 1 met hoed, op de foto rechtsonder pag. 21, volgens hem, Freek Bakker (de vee-koper) is die later in de Oranjestraat woonde. Tevens dacht hij dat de persoon nr 2, met schuine pet, een Heijkoop was die jarenlang in Binnendams gewoond heeft.

Mevrouw Van der Meijden-Kruizinga herkende ook enkele personen op deze foto. Volgens haar is de persoon nr 3, linksboven, Piet van 't Hof, nr 5 in het midden op de stoel Fop Trapman (geëmigreerd naar Canada), en de resterende personen nrs 1-2-4 zouden leden van de familie Bakker, aannemers uit Binnendams, kunnen zijn.

Mevrouw Vliegenthart-Pesselse uit St. Oedenrode reageerde ook op dezelfde foto.

Nr 4 is P. Pesselse, het is haar vader, zoon van Pesselse, caféhouder in Giessen-Oudekerk.

Nr 5 is ook volgens haar Fop Trapman en nr 1 is veekoopman die in de Oranjestraat woonde.

Samenvatting:

- Nr 1 Freek Bakker
- Nr 2 Heijkoop of aannemer Bakker
- Nr 3 Piet van 't Hof
- Nr 4 Piet Pesselse
- Nr 5 Fop Trapman

RECTIFICATIE

Volgens de heer P. den Breejen is de oude heer met baard op de foto, rechts boven op pag. 21, Huibert Teunis Swets. Hij was kerkvoogd van 1872 tot 1914.

Verder merkt hij op dat het afgebeelde huis op pag. 25 (artikel over Rijka de Geus) niet de woning van de oude schoolmeester Jan de Geus is maar van het hoofd van de openbare school in Giessendam.

Hartelijk dank voor uw reacties.

GEMEENTE-VELDWACHTER DE HEER.

Van G. de Heer uit Rotterdam ontvingen wij een korte levensbeschrijving van zijn grootvader G. de Heer die vanaf mei 1907 tot augustus 1923 gemeenteveldwachter was in Giessendam.

Op zaterdag 25 mei 1907 werd, volgens mededeling van de voorzitter van de Raad der gemeente Giessendam, G. de Heer, 37 jaar, Veldwachter in de gemeente Montfoort benoemd tot Gemeente-veldwachter in de gemeente Giessendam. Zaterdag 29 juni 1907 verhuisde het gezin naar Giessendam. Het gezin, (hij was getrouwd en had een aantal kinderen waarvan mijn vader J. M. de Heer de oudste was) ging wonen in de woning achter het toenmalige gemeentehuis onder aan de Dam te Giessendam.

Omstreeks 1910 was het een armoedige tijd in Nederland waarin dronkenschap, landloperij en bedelarij nog voorkwam. Hij vertelde mij jaren later dat men het daar druk mee had. Arrestanten moest hij, soms met de trein, naar Dordrecht brengen. In 1914 ontstond er een conflict tussen de kerkenraad van de Ned. Herv. Gemeente Giessendam-Neder-Hardinxveld met de toenmalige Burgemeester van Giessendam, tevens lidmaat van de Hervormde Gemeente. Een aan hem verzonden brief liet hij terugbezorgen, zonder deze te openen; de brief had bezorgd moeten worden door de koster die hem op zijn beurt aan de veldwachter had gegeven, menend dat de brief wel op de juiste plaats terecht kwam, hetgeen ook gebeurde. De kwestie liep hoog op en uiteindelijk betuigde de Burgemeester zijn spijt. Veldwachter De Heer zou daar meer van

UIT ONS ARCHIEF

Arie C. Baardman

horen! Meerdere conflicten volgden, er was veel overlast van de cafés nabij de Dam en de veldwachter hield zich veel op bij de kerk. Bij een stemming had de Burgemeester iemand onbevoegd uit het stemlokaal gezet, deze diende een klacht in en de veldwachter moest daarvan op last een proces-verbaal opmaken en de Burgemeester zou voor dat feit zijn veroordeeld.

Donderdag 11 mei 1922 was veldwachter De Heer 25 jaar in overheidsdienst.

In 1923 solliciteerde De Heer naar de vacante plaats van gemeenteveldwachter in de gemeente Ottoland waar hij op donderdag 23 augustus 1923 werd aangesteld en was gekozen uit 87 sollicitanten.

Dit werd tevens zijn laatste standplaats en dinsdag 11 mei 1937 ging hij na een veertig jarig dienstverband met pensioen en kreeg de Bronzen medaille verbonden aan de Orde van Oranje-Nassau. Hij bleef actief en was o.a. correspondent voor streekbladen enz. In 'Rondom de Giessen' van vrijdag 15 december 1945 werd een stuk geschreven 'Het Gouden feest van een veldwachter', waarschijnlijk geschreven door de uitgever/redacteur F. G. de Ruiter. (welke krant in mijn bezit is)

Na het einde van de oorlog in 1945 werd hij o.a. lid van de (nood?) gemeenteraad, waarschijnlijk van de gemeente Ottoland.

Hij is op 6 augustus 1962 te Ottoland overleden en aldaar begraven, zijn echtgenote was reeds op 15 september 1953 in het gemeenteziekenhuis te Dordrecht overleden en werd ook in Ottoland begraven. Van het gezin leeft, nu (in 2000) nog een dochter

G. de Heer

Ondanks het feit dat er in 1886 nog geen beeldschermen bestonden vond de redactie van de 'MERWEBODE' het blijkbaar noodzakelijk om toch voorzichtig met de ogen om te gaan.

Zeven geboden om het gezicht te bewaren

- 1^e Als de oogen bij het werken pijn doen of als er vlekjes voor schemeren of het zien onduidelijk wordt, laat ze dan rusten, van het werk afgewend. Na volkomen rust voor een oogenblik, moogt ge het werk hervatten, maar zoodra de oogen weer vermoeid worden moet gij ophouden.
- 2^e Let er op dat er licht genoeg is en dat het behoorlijk op het werk valt, het best is van bovenaf of van de linkerzijde.
- 3^e Als gij zwakke oogen hebt, lees dan nooit in een tramway of spoorwegwaggon.
- 4^e Lees nooit liggend. Zwakheid van gezicht is niet zelden toe te schrijven aan de verderfelijke gewoonte van in bed te lezen.
- 5^e Lees niet veel gedurende uw herstelling van eene ziekte.
- 6^e De algemeene gezondheid moet door goeden kost, genoeg slaap, frissche lucht, lichaamsbeweging, gezonde uitspanningen en eene geregelde bepaling der werkuren bewaard worden.
- 7e Neem een behoorlijken tijd tot slapen. Wie veel leest heeft vooral behoefte aan een niet te korten slaap.

De leeftijd van een kanon in 1886

Wil men weten hoe lang een kanon dienst kan doen?... Twaalf seconden!...

"Onmogelijk", roept men uit. Welnu, de kogel blijft er gedurende het schot één twee honderd vijftigste deel van een seconde in, en daar een kanon van het beste metaal na 3000 schoten versleten is, duurt zijn wezenlijke dienst maar twaalf seconden.

Hoe sommige spreekwoorden ontstaan zijn

'Hij is om zeep'. Een gezegde afkomstig van de kruistochten. Jeruzalem was in de middeleeuwen vermaard om de daar vervaardigde harde zeep. Kruisvaarders, die terugkwamen, brachten dan ook meestal daarvan iets mee. Maar naardien zoo vele kruisvaarders nooit terugkwamen, ging men zeggen: "hij is om

zeep", in den zin van: hij is weg, hij is dood. 'De weg van mijl op zevenen'. Dit is eene verbastering van: 'De weg van Meijel op Sevenum'.

Meijel en Sevenum zijn twee Limburgsche dorpen. Om het bochtige van den, deze dorpen, verbindenden weg, werd 'de weg van Meijel op Sevenum' een gezegde dat aanduidde een omslachtige weg.

'Hij is op de flesch'. In de 16^e eeuw was in Italië het glasfabrikaat tot een hoogen graad van ontwikkeling gekomen. Maar, vooral door toedoen van den Minister Colbert, geraakte dat fabrikaat ook in Frankrijk tot grooten bloei... in die mate dat de Italiaansche nijverheid er onder ging lijden en menige Italiaansche fabriek, die vroeger fijnere zaken vervaardigde, zich, om niet geheel te verkwijnen, aan het flesschenmaken moest zetten. Zoo kwam de uitdrukking in gebruik: 'Hij is op de flesch gekomen, hij is op de flesch geraakt', of eenvoudig: 'hij is op de flesch'... ter aanduiding van achteruitgang of verval. Bedenkt men hierbij dat 'flesch' in het Italiaansch is 'fiasco', dan is tegelijk de spreekwijze verklaard; 'fiasco maken', voor niet slagen.

Statistiek 1886 (*Dertigers opgelet!*)

De statistiek geeft aan dat voor vrouwen de kans om nog te huwen voor 34-jarige ongehuwde vrouwen is 0,5044 en voor eene 35-jarige 0,4589, dus beneden de helft. Het oude-vrijsterstijdperk begint dus tusschen den 34- en 35-jarigen leeftijd. Wiskundig zuiver berekend, vangt dat tijdperk aan op 34 jaar en twee weken.

Een goed voorbeeld

In het 'Evangelisch Zondagsblad' van 9 Mei (1886) leest men het volgende:

Een uitstekend plan is het van Sir John Lubbock, om ontwerpen in te dienen tot regeling der arbeidsuren voor jongelieden beneden 19 jaar, dat zij niet meer dan 12 uren daags mogen staan. Vooral bij de kleine winkeliers in de voorsteden vindt het veel tegenstand. Doch de toestand van deze blanke slaven en slavinnen verdient verbetering in Engeland en elders. Ook ten onzent. Niet alle winkeliers zijn zoo vrijgevig, dat zij, behalve den vrijen

Zondag, elken dag een paar uur vrij geven om te eten en te rusten, gedurende welken tijd de winkel gesloten wordt, zooals dit b.v. het geval is in de bekende zaak van den heer Beausar te Amsterdam.

Het onderwerp, hier besproken, verdient meer, algemeen de aandacht. Niet alleen in Engeland hebben de beoefenaars der gezondheidsleer er meermalen op gewezen, dat het onafgebroken staan gedurende vele uren nadeelig voor het lichaam is. Doch nergens is de tegenstand tegen dit misbruiken van den medemensch krachtiger dan bij onze overzeesche burenen. Daar ontstond zelfs eene vereniging van dames, die zich verbonden niet te koopen in winkels, waar aan de vrouwelijke bedienden de gelegenheid tot zitten wordt onthouden.

Ongetwijfeld getuigt de maatschappij in menig opzicht van veel minder menschlievendheid, dan, zonder nadeel voor de belangen der patroons mogelijk is. Het is nu eenmaal zoo dat men van een mensch zeer veel vordert, niet bedenkende wat het hem moet kosten. Hoeveel zwakke individuen zijn niet dood of ziek gemarteld, door de wijze waarop men hen genoodzaakt heeft te werken, terwijl zij zonder schade voor hun gezondheid denzelfden arbeid hadden kunnen verrichten, indien de werkgever de zorg voor het welzijn zijner ondergeschikten als zijn eersten plicht had beschouwd.

En dat dit laatste zoo weinig geschiedt, is geen zins een bewijs van buitengewone wreedheid der werkgevers. Veeleer van hun onnadenkendheid. Daar bestaan geen absolute wetten dan die door de gewoonte gesteld. Bijna ieder is zonder het zelf te weten een slaaf der traditie, een kind van de sleur. Wat algemeen gedaan wordt, wat in den loop der jaren regel geworden is, onderwerpt men hoogst zelden aan critiek.

Komt er een onafhankelijke geest vrijpostig en nadenkend genoeg om naar den redelijken grond van eenen of anderen maatschappelijken regel te vragen, hij vindt zeer moeilijk gehoor.

Waarom b.v. zijn in ons land de magazijnen den geheelen dag, van 's morgens tot 's avonds laat, geopend? Niet alleen die winkels

waar zaken verkocht worden, welke elk oogenblik eensklaps onontbeerlijk kunnen zijn, maar ook andere, waar men inkoopen doet, die men zo goed, op 't zelfde oogenblik nodig heeft? Zouden er iets minder manufacturen verkocht worden, indien al de winkeliers van onze stad het voorbeeld van den heer Beausar volgden, die zijn magazijnen in de Hoogstraat elken avond -van halfzes tot zeven uur gesloten houdt? Het is duidelijk, door een dergelijke maatregel zou niemand schade lijden. Integendeel. Het publiek wetende dat het op zekere uren geen inkoopen van verschillenden aard kan doen, zou niet de geringste moeilijkheid ondervinden. De patroons zouden hun personeel de rust kunnen verschaffen, die het zoo zeer nodig heeft en de winkelbedienden zouden zich verheugen in een blijk van menslievendheid, tengevolge waar van hun werkracht zeker grooter zou worden. Wij weten niet hoeveel duizenden personen, in het 'Ev. Zondagsblad 'blanke slaven en slavinnen' genoemd, in onze stad dienst doen. Hun getal is groot. Maar wel is het ons bekend dat zeer velen dier afhankelijken een menschwaardiger lot kon worden bezorgd, terwijl het der maatschappij of den bij den arbeid dier slaven en slavinnen betrokken personen, niet de geringste opofferingen zou kosten. Doch de gewoonte heerscht en deze tyran laat niet met zich spotten. Men herinnert zich hoe reeds meermalen er over gesproken is, om de winkels in de Kalverstraat vroeger dan tien uur des avonds te doen sluiten, doch bij gebrek aan overeenstemming der belanghebbenden is het niet gelukt zulk een maatregel in het belang van het winkelpersoneel, toe te passen.

Daar is zeer veel te doen, ten einde ons maatschappelijk leven iets meer in overeenstemming te brengen met de belangen der arbeidende klassen. De oogen zullen zich langzamerhand openen. Zoo zal b.v. het publiek zelf, gelooven wij, nog wel eens optreden als pleitbezorger van het personeel der A. O. M. Of is het -niet een onaangename gedachte voor ieder, die, om zich niet te vermoeien, van dit gemakkelijk vervoermiddel gebruik maakt, te weten dat koetsier en conducteur vijftien uur per dag op hun beenen moeten staan, om

voor het publiek buiten een paar plaatsen meer beschikbaar te laten. Dergelijke voorbeelden van onnoodige menschenkwelling zijn legio. Het is niet overbodig er nu en dan eens op te wijzen.

Een personeelsadvertentie

Een Amerikaansch blad bevat de volgende advertentie: "Er wordt een redacteur voor een veel- gelezen blad gezocht.

De man moet zijn vak verstaan maar ook kunnen kibbelen, duelleeren, ranselen, voor diender spelen en geld in ontvangst nemen. Hij moet uitmuntend de kunst kennen om onbeschofte kerels te woord te staan en bij concerten en bals uiterst voorkomend tegen de dames zijn. Leden van liedertafels en liefhebberij-tooneelen, gymnasten, joden, heidenen, protestanten, katholieken, moeten hem allen machtig graag kunnen lijden en hij moet overal haantje den voorste spelen. De krant die hij maakt moet nooit op de post verloren kunnen gaan en boosaardige concurrenten moeten er niets op kunnen aanmerken; de grillen en nukken onder vijftigduizend lezers moet de redacteur zoozeer weten te voldoen, dat allen hun abonnementsgeld vooruit betalen.

Er wordt dus iemand verlangd die koud en warm tegelijk kan zijn, die met de honden kan blaffen en met de hazen om het hardst loopen. Hij moet de vlooiën kunnen hooren hoesten en het gras groeien..

De man die aan al die vereischten voldoet, zal een schitterend salaris ontvangen."

OPROEPEN

Het bestuur van de Historische Vereniging is op zoek naar boeken geschreven door C. Baardman en P. A. de Rover.

Deze schrijvers zijn van belang geweest voor veel inwoners van Hardinxveld-Giessendam. De Historische Vereniging zou graag vanwege de historische waarde van deze boeken haar bibliotheek willen aanvullen.

De zoekactie heeft wat de boeken geschreven door C. Baardman betreft een bevredigend resultaat opgeleverd. Veel romans van C. Baardman zijn nu in het bezit van de vereniging.

Met het binnenkomen van de boeken geschreven door P. A. de Rover gaat het niet zo vlot daarom ons verzoek: **kijk uw boekenkast nog eens goed na, misschien...**

Over C. Baardman is in onze reeks een publicatie verschenen. Om de schrijver P.A. de Rover aan u voor te stellen hebben wij een interview met hem, dat verschenen is in het blad 'Moeder' van juni 1959, in ons blad afgedrukt.

Wanneer u een van de boeken geschreven door deze schrijvers wilt afstaan, kunt u contact opnemen met het secretariaat.

De titels van de boeken die we nog niet hebben zijn:

Van C. Baardman:

DEFILÉ DER OVERBODIGEN
HERMAN WEET HET BETER
BOERENBLOED
ZEVENTIG MAAL ZEVENMAAL

De nog niet-aanwezige titels van boeken van P.A. de Rover zijn:

WERKBOEK BEHORENDE BIJ
'DE STRIJDENDE KERK'.
DE KERK OP MARS (Zendingsgeschiedenis)
GOTTES SPUR IST UBERALL
DE WEG (Wekboekje bij 'Naar 't Heilig Blad'),
DEEL 2
HET WERK DER EEUWEN DEEL 2.
WOLKEN EN ZON
EEN WONDERLIJKE REDDING
IN DONKERE STORMNACHT
KERSTFEEST IN DE ROEF
JANTINA VAN DE TURFSCHUIT

BIEKE'S LEVENSLIED
DE WEG DER KLEINE MENSEN
(Ruig Volk - Ontwakend Volk - Bevrijd Volk).
DURF
LAURA, WIL JE VAREN
(Wim de kleine Schipper)
MARTHA
HET SPOOK IN 't KROT
DIRK, DE STRUIKROVER
DOOR DONKER EN DOOD
IN NACHT EN STORMGETIJ
SCHIPPERSTRAGIEK
DE DOMINEE EN DE DRIE VROUWEN
SIEM DE MUG ALS SPEURDER
DE WONDERE TOCHT
CALVIJN
EEN VRESELIJKE AVOND EN TOCH.....
DE MOEDER DES VADERLANDS
ICK SAL GEDENCKEN
ADJAI EN DE BLANKE ROVERS
LANGS STEILE PADEN
OP JACHT NAAR BOEVEN EN MEERKOET
(Vervolg van 'Rovers op de rivier')
DE BOLLE BRIES, DEEL 2.
DE WONDERBRON
DE GOUDEN DORPEL
LUISTER.....WE GAAN VERTELLEN
ER WAS EENS.....
HET LICHTENDE FEEST
NAAR BETHLEHEMS STAL
ALS ALLE LICHTEN BRANDEN
DE KRUISVLAC IN TOP
DE LAATSTE RONDE
FERME JONGENS
OM DE KRIBBE VAN BETHLEHEM
D' ORANJEBLOEM
MARTIENTJES VERLANGEN
WATER EN WIND

DE MAN DIE ZICHZELF EEN ZEVEN GEEFT

De heer De Rover in zijn studeerkamer, terwijl hij over zijn werk vertelt.

"Och, wat valt er eigenlijk te vertellen, als je verhalen schrijft, waarvoor je jezelf, als je cijfers zou kunnen geven, een zeven geeft," sprak de heer P. A. de Rover met een lichte glimlach, maar in zijn ogen lag iets van een liefkozing, toen hij naar het forse boek 'De kerk op mars' keek, dat pas was verschenen en waaraan hij vijf jaar lang stug en verbeten iedere minuut van zijn vrije tijd had besteed, voordat hij het manuscript naar een uitgever durfde sturen.

Ik zat tegenover hem in zijn studeerkamer en zelden heb ik een vertrek gezien, dat deze naam zoo zeer verdiende. Behalve het glas-inloodraam en de deur bestonden de wanden uit boeken, nieuwe en oude, plastic banden en kalfsleren, vrolijk gele en somber bruine. Verder was er natuurlijk een donker eikenhouten bureau met een stoel. Daaraan had hij vijf jaar lang minutieus met een potlood ieder lettertje op het blanke papier gecalligrafeerd, wikkend en wegend, wat het juiste woord zou zijn. Op het lage tafeltje voor het raam stond zijn schrijfmachine, waarop hij al die keurig geschreven vellen had over getypt in de zo veel zakelijker aandoende drukletters.

De jeugd kende zijn stem

Voor de oorlog was P. A. de Rover een bekende figuur bij de Nederlandse jeugd. Hij redigeerde een kinderblad en had zijn duizenden jonge lezers verenigd in de 'Lenteleven-club', ze droegen een eigen clubspeldje. En iedere woensdagmiddag werd er toen een kinderuurtje gehouden voor de N.C.R.V., dan zat ik zelf ook altijd met mijn oor tegen de eigenge maakte luidspreker van mijn vader en herkende onmiddellijk zijn stem. Want die kinderuurtjes werden heel dikwijls door hem verzorgd. Ze bestonden uit een vertelling uit de bijbel, wat zang en een vrij verhaal.

Ieder kind wist toen, dat pa de Rover, zoals we hem noemden, in een huis woonde, dat het Roversnest heette en dat in Wageningen stond. Zo heet zijn huis nu nog en het staat nog steeds in dezelfde stad.

In die tijd reed hij eens in Friesland met zijn motor over een bruggetje. Er stonden een paar boerenjongens met melkbussen. Hij botste bijna tegen zo'n bus en lachte: "Friesland is een goed land, je zou er letterlijk in de melk terechtkomen."

Waarop een van de jongens riep: "U bent meneer De Rover." Hij vroeg verbaasd: "Hoe weet je dat, ik ben hier nog nooit geweest!"

De jongen antwoordde: "Ik hoor het aan uw stem voor de radio." Het kinderblad sneuvelde in 1940 en de stem van De Rover klinkt niet meer vanuit de luidspreker in onze huiskamers. Onze jongens kennen hem nog alleen van naam, omdat hij zulke spannende jongensboeken heeft geschreven over avonturen op en om onze grote rivieren, zoals b.v. 'Rovers op de rivier'. Hij heeft namelijk als jongen het hart van de Merwede horen bonzen en zijn vader en grootvader waren schippers op de wilde vaart. En al is hijzelf geen schipper geworden, hun drang naar vrijheid en zelfstandigheid heeft hij geërfd. De heer De Rover schrijft namelijk zelden een boek op verzoek of in opdracht, vrijwel altijd uit vrije wil en pas als het helemaal klaar is, zoekt hij er een uitgever voor. Na de oorlog hebben wij ouderen deze auteur pas leren kennen, omdat hij de laatste jaren veel populair-wetenschappelijk werk heeft geschreven in een zeer prettige vorm, n.l. als voorlees-vertelboeken.

Meer dan tweehonderd bronnen

Het is allemaal met de kinderuurtjes voor de radio begonnen. De bijbelvertellingen van tien minuten voor de microfoon waren de stoot voor het schrijven van het bijbels vertelboek 'Naar het heilig blad'. Toen dat klaar was, kwam De heer De Rover tot de ontdekking, dat zijn werk niet af was en dat na de bijbelse geschiedenis de geschiedenis van de kerk doorgaat. Daarmee was 'De strijdende Kerk' geboren. En aangezien kerk- en zendingsgeschiedenis nu eenmaal in één adem behoren te worden genoemd, moest om de cyclus vol te maken 'De kerk op mars' wel volgen. Twee-en-zestig vertellingen staan er in dit laatste boek: het begint met de apostelen, het eindigt met Billy Graham. Tussen die eerste en die laatste vertelling liggen ergens de geschiedenissen die men ons op school vertelde: over de zending in ons eigen land door Willibrord en Bonifacius, de zending in Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen. Om 'De Kerk op mars' te kunnen schrijven, heeft de heer De Rover alles wat los en vast is aan boeken over de zending na moeten snuffelen en dat waren er meer dan tweehonderd. Hij kocht ze, leende ze uit bibliotheken, scharrelde ze op in boekenstalletjes en bij vrienden. Vooral Oegstgeest (Nederlands Zendingsgenootschap), Baarn (Gereformeerd Zendingscentrum) en Zeist (de Broedergemeente) hebben hem geholpen, waarmee ze maar konden.

"Je krijgt er zo langzamerhand een neus voor," lachte hij, "ik had met mijn vorige boeken al heel wat ervaringen opgedaan, vooral met 'De strijdende Kerk', de kerkgeschiedenis is een erg uitgebreid terrein. Maar het is leuk werk, veel boeiender dan het schrijven van een roman, je doet voor jezelf zulke aardige ontdekkingen. Wist u b.v. dat Bonifacius een vriendin had, een zuster in Christus? Ze was abdis van het klooster Bisschopsheim en de vriendin van de echtgenote van Karel de Grote. Ze was de enige vrouw die wel eens bij hem in het klooster te Fulda mocht komen en ze is daar naast hem begraven."

Ik wist het niet. Wie weet er in ons land iets over de zending? "Ik heb ook veel aandacht besteed aan de zending door de inlanders zelf. Kagawa kent iedereen natuurlijk. Maar

heel weinigen weten, dat de Ambonezen het leeuwenaandeel hebben gehad in de zending in Indonesië en op Nieuw-Guinea."

Ook dat wist ik toen niet. Maar nu wel, want ik heb zijn boek gelezen en ik kan u allemaal aanraden dat ook te doen. Het is boeiend geschreven, men leest het voor zijn plezier. Eigenlijk is het bedoeld voor de hoogste klassen van de lagere school en de jeugd die, een paar jaar ouder is dan de lagere-schoolleerlingen. De onderwijzers kunnen het voorlezen en de vertelling aanvullen met de aantekeningen die onder ieder verhaal staan en die een schat aan gegevens bevatten, waaraan zelfs predikanten en studenten in de theologie veel zullen hebben.

Maar het verdient een veel bredere belangstelling. Eigenlijk mag het in geen enkel gezin en geen enkele bibliotheek van een christelijke vereniging ontbreken. U kunt er uit voorlezen in uw gezin - de grotere kinderen zullen er liever zelf in willen snuffelen - op de vrouwenvereniging, de mannenvereniging, het is een ideale bron voor jeugdverenigingen, uit de aantekeningen, alle met bronvermelding, is de ene inleiding na de andere te maken.

"De geschiedenis van de zending is geen zoetelijk, romantisch, vroom verhaaltje," zei de auteur er zelf van, "ze is hard, vol gevaar, moord, mishandeling, honger en lijden. Daarvan heb ik in mijn boek willen getuigen, van het geloof en de liefde, die de zendelingen hebben gedreven, van Gods genade en trouw, van de vele wonderen die er gebeurden, maar ook van het leed dat Gods kinderen niet bespaard is gebleven, ondanks hun geloof, hun idealen, vertrouwen en offerbereidheid." Even streelden zijn handen over het boek, dat hem zo na aan het hart ligt, na die vijf jaar hard werken. Zelf geeft hij er zich maar een zeven voor, maar professor dr. J. H. Bavinck vond het goed genoeg om er een voorwoord in te schrijven en daar is bij toch wel een beetje trots op.

Toch altijd een man in huis

Toen kwam mevrouw De Rover binnen met koffie en een heerlijke versnapering. Ze ging even gezellig bij ons zitten. "De jeugd redt zich beneden wel een poosje," lachte ze.

Het echtpaar De Rover heeft vier kinderen, tussen de twintig en de dertig, en ze zijn alle vier nog thuis.

"Een man, die zo veel geschreven heeft, en dat nog wel na zijn werk op school (de heer De Rover is leraar aan de christelijke ulo te Wageningen) zal wel niet vaak gezellig bij u zitten," merkte ik op.

"Nee," lachte ze, "hij werkt het best alleen. Dat wist ik al, voordat we trouwden, hoor. Maar ik heb toch altijd een man in huis en er is vertier genoeg met de kinderen. Op zijn tijd heb je natuurlijk wel een beetje geduld nodig."

"En wat zelfverloochening," vulde ik aan.

"Zo is het," glimlachte haar man warm. "Ze laat mij altijd rustig mijn gang gaan. Soms komt ze bij me zitten, dan valt er geen enkel woord. Maar ze heeft meestal werk genoeg 's avonds, vier kinderen, een man en een groot huis, daar komt heel wat voor kijken."

Ik keek naar haar rustig, vriendelijk gezicht. In een van zijn romans laat haar man iemand zeggen: de ideale vrouw moet zijn: meisje, vrouw en moeder, en daarbij heeft hij stellig aan zijn eigen vrouw gedacht.

"Is er in het buitenland ook belangstelling

voor 'De kerk op mars'?" vroeg ik.

"Ja, het wordt in het Duits vertaald en waarschijnlijk nog in enkele andere talen," antwoordde de heer De Rover.

Intussen is hij al weer aan ander werk bezig. Een jongensboek ligt al lang op voltooiing te wachten. Een uitgever in Amerika heeft gevraagd een boek voor hem te schrijven.

Mijnt oog gleed langs de rij banden, die al verschenen zijn: reisverhalen, historische romans, kinderboeken, een romannetje voor jonge meisjes, een verhaal over het leven van een bij (mijn beste kinderboek, zegt de auteur er zelf van), populair wetenschappelijke boeken. Iemand heeft hem eens terecht een veelzijdig auteur genoemd.

"U zult nog wel heel wat avonden alleen moeten zitten," zei ik tegen mevrouw De Rover.

"Ja," lachte ze, "en dat alles voor een zeven."

"Maar een zeven met een voorwoord van een professor," schertste ik.

De heer en mevrouw De Rover keken elkaar even aan, uit hun ogen sprak een wereldwijd begrip.

Tjits Veenstra

EEN SPITFIRE WORDT VERMIST

Bert de Jong

Het is 16 september 1944. Op de vliegbasis Bradwelli Bay in het Engelse Essex is het een drukte van belang. Zojuist is bekend gemaakt dat morgen de operatie 'Market Garden' zal beginnen. Deze grote luchtlandingsoperatie heeft heel wat voorbereiding gekost. De jongens van het 611^e Squadron zijn al vaak boven Holland in de weer geweest. Dagelijks worden er missies gevlogen om de Neder-

landse vaar-, vlieg- en landwegen te zuiveren van alles wat maar op de vijand lijkt. Treinen worden met welgemikte salvo's van de boordmitrailleurs tot stoppen gedwongen. Een linke job overigens want als je te dichtbij zit en de ketel explodeert vlieg je met je kist door de rondvliegende onderdelen en brokstukken. Ook schepen zijn niet veilig. Alles wat vaart wordt tot materiaal van de Duitsers gerekend en dus als het enigszins mogelijk is naar de kelder gejaagd. Op de wegen is het opvallend stil. Als er een auto of vrachtauto verschijnt, wordt deze onherroepelijk aangevallen. Zelfs paard en wagen zijn niet veilig.

Ook vandaag staan er weer enige missies gepland voor de piloten van 611 Squadron. Ze zijn pas sinds 30 augustus op dit vliegveld. Ze vliegen met de inmiddels beroemde Spitfi-

re jachtvliegtuigen. De mannen van de B-flight liggen te lezen of spelen een potje kaart. Zij hoeven pas rond het middaguur de lucht in. De 22-jarige flight lieutenant Lee King speelt met zijn hond. Het beest krijgt maar geen genoeg van zijn baasje. Straks vliegt zijn baas weer weg en hij moet maar wachten tot hij weer terug komt.

Om 11.30 uur komt de A-flight terug. Iedereen springt overeind. Ze zoeken met toegenepen ogen de horizon af. Ja! In het oosten naderen enkele stippen. Al snel wordt er hardop geteld. Een, twee, drie, vier. Wat maar vier? Zouden er weer een paar jongens achtergebleven zijn? Nee, toch niet, vijf, zes, zeven. Nu is het duidelijk te zien. Zeven Spitfires naderen het veld. Na een lage vlucht over het veld draaien ze één voor één in de richting van de baan voor de landing. Nummer zeven maakt als hij passeert een zogenaamde overwinningsrol. Nadat ook hij voor de baan gedraaid is, zet hij als laatste zijn kist aan de grond. Nog steeds turen de mannen in de verte. Er zijn vanmorgen acht kisten vertrokken. Er moet dus nog een kist binnenkomen. Als na een kwartier nog niets te zien is, gaan de meesten weer aan de slag. Weer één die niet terugkeert. Maar 's middags wordt er gebeld. De achtste Spitfire is op een ander vliegveld geland met motorpech. Gelukkig.

12.15 uur:

Lee King stapt in zijn Spitfire. Geholpen door zijn vaste groundcrew gespt hij zich vast. Dan nemen ze de laatste gegevens over de staat van het vliegtuig door. Alles is o.k. voor de vlucht. Lee is nummer drie van de B-flight. Dat wil zeggen dat hij als derde vliegtuig mag vertrekken.

De B flight krijgt 'clear for take off' en na een stoot gas vertrekken de nummers één en twee naast elkaar. Daarna volgen de nummers drie en vier.

Na een steile klim naar de opgegeven vlieghoogte trekken ze hun kisten weer recht en krijgen via de basis de coördinaten voor de te vliegen richting. De missie van vandaag is een zogenaamde "cleaning sweep". Dat wil zeggen, alles wat vijand zou kunnen zijn, vernietigen.

Het schoonvegen van alle wegen. Bij Clacton-on-Sea passeren ze de Engelse kust en vliegen verder over de Noordzee richting Holland. De bedoeling is om via Rotterdam richting Gorinchem en daarvandaan naar Utrecht te vliegen. Vanaf Utrecht weer terug richting Engeland. Bij Rotterdam dienen ze de "Flak", dat is de Duitse luchtafweer, te ontwijken. Op de Maas en de Noord wordt enige scheepvaart waargenomen. De vluchtleider geeft bevel om aan te vallen. De afspraak is om de leider te volgen. Mocht je geraakt worden dan probeer je op eigen gelegenheid terug te keren naar de basis. Nadat de schepen aangevallen zijn, wordt de vlucht volgens planning vervolgd.

Ondertussen:

In Hardinxveld-Giessendam staat al enkele dagen op de Rivierdijk een klein konvooi van de Wehrmacht. Men zal vandaag vertrekken richting Gorinchem. Om even over tweeën krijgt men het vertreksein. De auto's en karren maken zich gereed voor vertrek. Het zal wel weer een gevaarlijk ritje worden. De Geallieerden zijn de laatste week flink aan het vliegen en alles wat beweegt vormt een doelwit. Hier op de Rivierdijk staan ze nog betrekkelijk veilig onder de bomen. Maar straks eenmaal op de rijksweg vormen ze een rijdende schietschijf.

Lee King vliegt met zijn B-flight inmiddels boven de Merwede. Er is geen scheepvaart, maar met de spoorlijn richting Geldermalsen en de rijksweg hebben ze genoeg kans op doelen. En ja hoor, de vluchtleider schreeuwt al over de radio: vijandelijk konvooi op 10 uur, op de rijksweg." Eén voor één gooien de mannen hun Spitfire over een vleugel naar links. En zo, de Merwede recht achter zich latend, scheren ze haaks op de rijksweg aan.

Zeer laag vliegend nemen ze elk het konvooi op de korrel. Met verbluffende resultaten! Een meersijdende tankwagen ontploft ter plekke. Ondertussen worden ze van alle kanten met handvuurwapens beschoten door de Duitsers. Deze hebben een goed heenkomen gezocht en schieten vanuit de sloten en vanachter hun wagens op de aanvallende vliegtuigen. Lee King, die als derde het strijdtoneel in vliegt, wordt op onfortuinlijke manier geraakt door een rondvliegende kogel.

Als in slow motion ziet zijn achteropkomende wingman de Spitfire voor zich verder doorzakken. "Trek op" gilt hij over de radio. Maar Lee kan zijn kist niet meer houden. Met een verschrikkelijk gekraak glijdt de Spitfire de naast de rijksweg gelegen griend in, dichtbij de eendenkooi van Goof Verspuy. Stukken vliegtuig en propeller vliegen alle kanten op.

Als de vijand nadert is Lee King al overleden. De overige kisten keren terneergeslagen huiswaarts. Vanmiddag wordt er weer een kist vermist ...

Van de schrijver:

"Een spitfire keert niet meer terug" is een deels verzonnen verhaal. Op zeer jonge leeftijd werd ik al begiftigd met de liefde voor de luchtvaart. Vanzelf kom je dan met de bekende vliegtuigen in aanraking. In dit geval de wereldberoemde Spitfire. Toen ik hoorde over een gecrasht exemplaar in mijn eigen dorp, werd ik nieuwsgierig. Er is zeer weinig informatie over deze gebeurtenis bekend. De heer

RAF Fighter Command 1939 - 1945

Return to Fighter Command Index

No. 611 (West Lancashire) Squadron RAF

Group	Squadron	Base	County	Arrived	Comments
12	611	Duxford	Cambridgeshire	03/09/39	Spitfire I.
12	611	Digby	Lincolnshire	10/10/39	Spitfire IIa, 08/40
11	611	Rochford	Essex	13/12/40	
11	611	Hornchurch	Essex	27/01/41	
11	611	Rochford	Essex	20/05/41	Spitfire Vb, 05/41
11	611	Hornchurch	Essex	14/06/41	
13	611	Drem	East Lothian	12/11/41	
11	611	Kenley	Surrey	03/06/42	
11	611	Redhill	Surrey	20/07/42	Spitfire IX, 07/42.
11	611	Kenley	Surrey	14/08/42	
11	611	Redhill	Surrey	20/08/42	
11	611	Biggin Hill	Kent	23/09/42	
12	611	Matlaske	Norfolk	01/07/43	Spitfire LFVb, 07/43
12	611	Ludham	Norfolk	31/07/43	
12	611	Coltishall	Norfolk	04/08/43	
11	611	Rochford	Essex	06/09/43	
12	611	Coltishall	Norfolk	13/09/43	
13	611	Ayr	Ayrshire	08/02/44	
12	611	Coltishall	Norfolk	19/02/44	
10	611	Deanland	Sussex	30/04/44	
10	611	Harrowbeer	Devon	24/06/44	
10	611	Predannack	Cornwall	03/07/44	
10/11	611	Bolt Head	Devon	17/07/44	
11	611	Bradwell Bay	Essex	30/08/44	
13	611	Skeabrae	Orkney	03/10/44	
11	611	Hawkinge	Kent	31/12/44	Mustang IV, 02/45
11	611	Hunsdon	Hertfordshire	03/03/45	
14	611	Peterhead	Aberdeenshire	07/05/45	Disbanded, 15/08/45

Korpel uit Alblasserdam, maakt in zijn boekenserie "De Waard in oorlogstijd" wel melding van het gebeuren. Maar desondanks blijven er veel vragen over.

Aangezien ik niet in de gelegenheid was om veel mensen hierover te interviewen, probeer ik op deze manier veel boven water te krijgen. Iedereen die meer van deze gebeurtenis weet of mij kan corrigeren, verzoek ik contact met me op te nemen. Het is de bedoeling dat er zo'n compleet mogelijk verslag ontstaat, waar mogelijk aangevuld met illustraties. Alle infor-

matie wordt met zorgvuldigheid en in vertrouwen behandeld. Graag zou ik, ook richting Engeland en nabestaanden, een compleet beeld krijgen.

Geraadpleegde bronnen:
De Waard in oorlogstijd

A. Korpel

En nooit was het stil
(kroniek van een luchtoorlog) G.J. Zwanenburg

Foto's en illustraties

Bert de Jong

JAARBOEKEN KOMPAS

Zesenvestig jaargangen Het Kompas, editie Hardinxveld-Giessendam, voor Historische Vereniging.

De heer Wim Kuup, chef techniek van de BDU Kompasgroep overhandigde onlangs veertig boeken gevuld met zesenvestig jaargangen van 'Het Kompas' aan de heer Jaap van Houwelingen, bestuurslid van onze vereniging. Het is een waardevol geschenk dat de heer

van Houwelingen, namens de Historische Vereniging, in dank aanvaardde.

Deze jaargangen zullen hoofdzakelijk worden gebruikt als naslagwerken. Ongetwijfeld zult u in de toekomst met de inhoud van deze boeken, via het mededelingenblad, kennismaken.

Wim Kuup (links) overhandigt de boeken aan Jaap van Houwelingen. (foto Richard van Hoek)

DE ALBLASSERWAARD

Mijn vader nam mij bij de hand,
vertelde van het vee, de bomen,
de sloten die het gras omzomen,
van dijken rond het diepe land,

van mensen als gebogen riet,
onbuigzaam doch gekromd door werken,
genadebrood - verbeeld door kerken,
Gods vingers die men alom ziet,

van molens tot de horizon
gekruid gewiekt - tekens van leven
in eeuwigheid, aan ons gegeven
nadat de schepping hier begon.

Wat heeft hij alles meer verteld?
Nu stelt mijn zoon dezelfde vragen
die ik als kind in vroeger dagen
ook aan mijn vader heb gesteld.

Diep in mij is van hem bewaard
zijn laatste antwoord op ons vragen;
ik geef het door: aan 't eind der dagen
wordt deze Waard door God gespaard

C.A. van de Bree

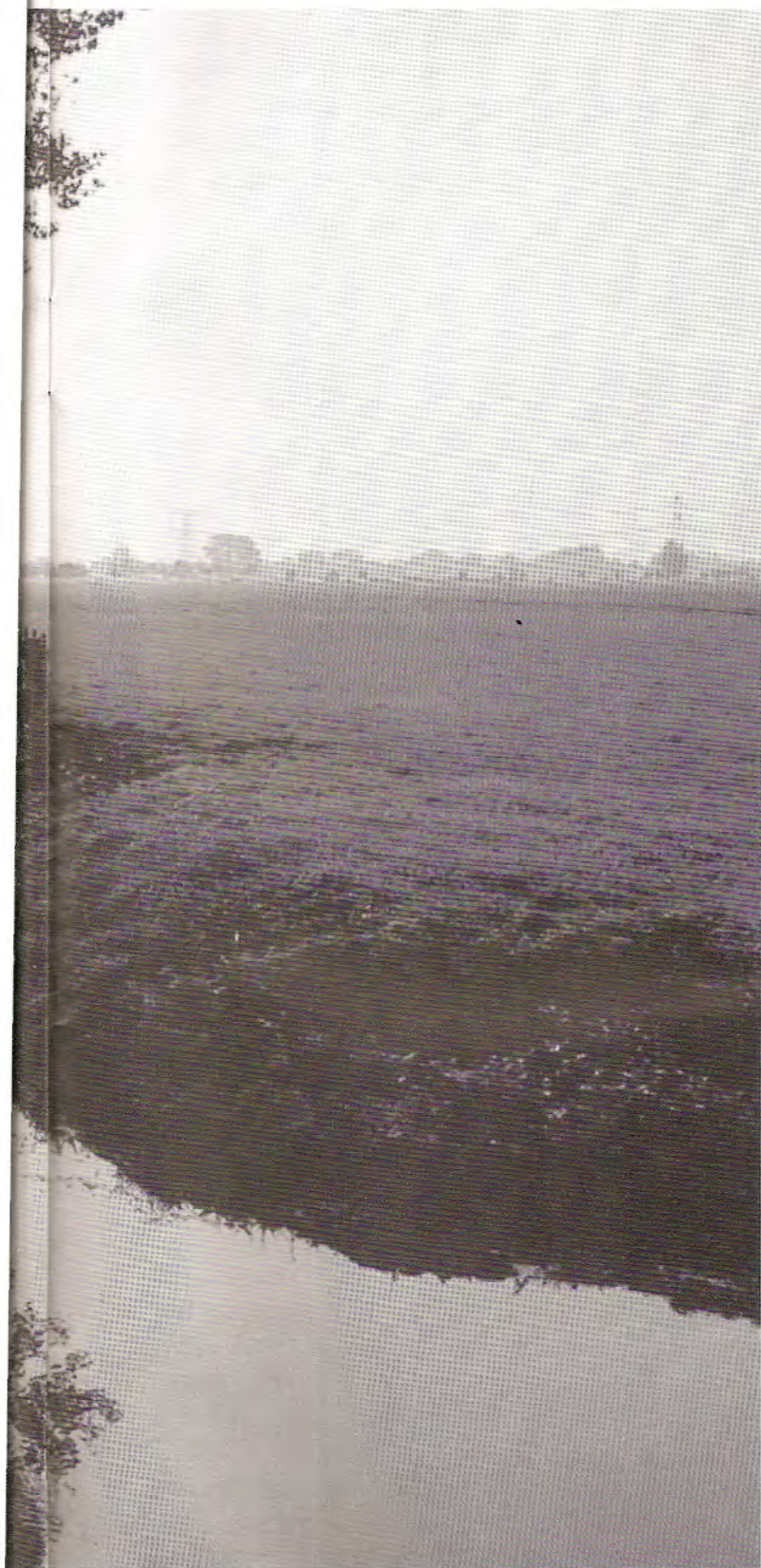

Foto: Martin Kers

BRADERIE 2000

Het was weer druk op de braderie 2000 en zoals gewoonlijk was ook de Historische Vereniging weer aanwezig. Het weer was goed maar de belangstelling voor onze kraam viel wat tegen in vergelijking met voorgaande jaren. Hoofdzakelijk was dat te wijten aan

onze standplaats die aan het eind van de rij was. Veel mensen keerden op hun schreden terug voordat zij bij onze kraam waren.

De volgende keer zullen wij trachten meer in het centrum van het geheel een plaats te reserveren.

De heer Blokland toont een originele tekening van de serie die hij gemaakt heeft voor onze vereniging.

Mooi weer en een prachtig ingerichte kraam.

OPEN DAG HISTORISCHE VERENIGINGEN IN DE ALBLASSERWA ARD & VIJFHEERENLANDEN

Op zaterdag 25 november van 10.00 - 17.00 uur organiseert de HOAV (Historisch Overleg Alblasserwaard en Vijfheerenlanden) in samenwerking met haar Genealogische Contactgroep een open dag in de zaal Boerenklaas in Brandwijk.

Nagenoeg alle verenigingen en stichtingen die zich bezig houden met de historie van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden zullen vertegenwoordigd zijn.

Zo zullen de bezoekers kennis kunnen maken met de historie van onze mooie polders.

Stamboomonderzoekers (genealogen) kunnen op deze dag hun hart ophalen bij de genealogische contactgroepen van de diverse histo-

rische verenigingen. Zij beschikken over een schat aan informatie over de bewoners van onze streek. Het is niet uitgesloten dat u direct uw stamboom kunt meenemen.

Daarnaast zullen de verenigingen en stichtingen hun beste beentje voor zetten en u verrassen met ansichtkaarten, presentaties, boeken van de streek, dialect, boerderijen, klederdacht, het boerenbedrijf, landschap en nog veel meer.

Wij bevelen u een bezoek aan Boerenklaas van harte aan. De toegang is gratis en er is volop parkeergelegenheid.

UITGAVEN IN DE HISTORISCHE REEKS EN SPECIALE UITGAVEN DIE NOG DOOR DE HISTORISCHE VERENIGING TE LEVEREN ZIJN:

Buitendams 4 (1778-1978)	f	5,00
Molens van Hardinxveld-Giessendam	f	8,50
Den Eendenbout (opgraving in een woonheuvel)	f	8,50
Makelaars van Hardinxveld-Giessendam	f	8,50
Buitendams 118 (Giessendamse boerderij)	f	12,00
700 jaar Dam	f	7,00
Swets tabak en daar blijf ik bij	f	14,50
Hardinxveld en Giessendam in de Franse Tijd	f	12,50
Café Schalk	f	12,50
De Hongerwinter	f	14,50
De Hennepteelt	f	9,75
Het kleine monument in Hardinxveld-Giessendam	f	12,00
Gemeentehuizen van Hardinxveld-Giessendam	f	5,00
Aart van Bennekum, kunstenaar	f	15,00
100 Jaar Nederlandse Protestantenvbond	f	14,50
Ievers tussen Kaoi en Kloeve, deel II	f	15,00
Uit de pen van tante	f	15,00
Schuttevaer en Binnenvaart	f	10,00
De Crisisjaren in Hardinxveld en Giessendam	f	16,50
Vrouwenrecht en liberalisme aan de Merwedijk	f	14,50
De samenvoeging van Giessendam en Hardinxveld	f	19,50
C. Baardman, de schrijver en zijn werk	f	17,50
Het Langeveer	f	14,50
De Indiëgangsters	f	27,50
1899-1999 Nieuws van honderd jaar geleden	f	17,50
Het Verleden, Nu (fotoboek)	f	25,00
Een wandeling door Binnendams	f	15,00
Van Geslachte tot Geslacht	f	35,00
Hardinxveld en Giessendam, van vissers- en hoepmakersdorpen naar industriegemeente	f	40,00
Hardinxveld en de riviervisserij	f	45,00
Anders nog iets (neringdoenden en bedrijven)	f	5,00
Dr. Aris Graftdijk, Photographie	f	25,00
Herberg De Zwaan	f	35,00
Onder ons gezeed	f	17,50
Het verhaal van de Dijk	f	17,50

UITGAVEN VAN 'STICHTING DORPSBEHOUD'

Van boodschappen doen naar winkelen	f	5,00
De Heggen en de Steggen (tweede druk)	f	17,50

ALLE UITGAVEN, TENZIJ UITVERKOCHT, ZIJN VERKRIJGBAAR OP DE VOLGENDE ADRESSEN:

Historisch Informatie Centrum, Buitendams 4, elke zaterdagmorgen van 10.00 - 12.00 uur
 IJzerwinkel van de heer Coenraads Rivierdijk 344 Boven-Hardinxveld, tijdens openingstijden winkel
 Secretariaat Historische Vereniging Buitendams 77, maandag t/m zaterdag
 Museum De Koperen Knop, dinsdag- t/m zaterdagmiddag van 13.00 - 17.00 uur